DEVRE : XI CİLT : 4 İÇTİMA : 1

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Seksen üçüncü İnikat

20.VI.1958 Cuma

Münderecat

	Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	**534:535**
2. — Havale edilen evrak	**535**
3. — Yoklama	**536**
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	**536**
1. — Almanya'ya giden Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın avdetine kadar kendisine, Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun vekillik edeceğine dair Riyaseticumhur tezkeresi (3/244)	536
5. — Sualler ve cevaplar	**537**
A — Şifahi sualler ve cevapları	*537*
1. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, İpsala kazasında inşa edilmekte olan Meriç seddesinde su alma menfez ve vana yarıklarının bırakılması hakkında ne düşünüldüğüne dair sualine Nafıa Vekili Tevfik İleri'nin şifahi cevabı (6/107)	537
2. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetindeki bâzı yolların tamir ve inşalarının ne zaman mümkün olacağına dair sualine Nafıa Vekili Tevfik İleri'nin şifahi cevabı (6/108)	537:540
3. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Siird Devlet Hastanesi kadrolarının tamamlanması hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Lûtfi Kırdar'ın şifahi cevabı (6/113)	540:543
4. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Batman İstasyonunda vukuu muhtemel kazaların önlenmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/114)	543:544
5. — Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Gölcük Deniz Hastanesi Başhekiminin, Üsküdar gemisinin tehlike arz ettiğine dair bir müracaatı olup olmadığı hakkındaki sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/131)	544:546
6. — Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Üsküdar vapurunun Marmara'da ve İzmit Körfezinde çalışamıyacağı hakkındaki beyanların doğru olup olmadığına dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/132)	546:549
7. — Tokad Mebusu Faruk Ayanoğlu'nun, İşçi Sigortaları Kurumu hastanelerinde derin radioterapi yapan servislerin mevcudolup olmadığına dair sualine Çalışma Vekili Hayrettin Erkmen'in şifahi cevabı (6/140)	549:552

Sayfa

B — Tahrirî sualler ve cevapları 571

1. — Tokad Mebusu Mustafa Lâtifoğlu'nun, Tokad vilâyetinde çayın serbest olarak satışının mümkün olup olmadığına dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın tahrirî cevabı (7/167) 571:572

2. — Ankara Mebusu Recep Dengin'in, Nevşehir avukatlarından Dilâver Özay imzalı bir şikâyet telgrafının gelip gelmediğine dair sualine Ticaret Vekili Abdullah Aker'in tahrirî cevabı (7/207) 572:573

3. — Sivas Mebusu Ahmet Yılmaz'ın, Şarkışla'nın Yapaltun köyündeki küçük sulama bendinin ne zaman ikmal edileceğine dair sualine Ziraat Vekili Nedim Ökmen'in tahrirî cevabı (7/196) 573

6. — Müzakere edilen maddeler **552**

1. — Bankalar kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/70) 552:571

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Birinci Celse

81 nci İnikatta akdedilmiş bulunan gizli celsenin zabıt hulâsasının okunup gerekli muamelenin ikmali için tekrar bir gizli celse akdine lüzum bulunduğu Makamı Riyasetçe beyan olundu ve gizli celseye geçilmek üzere aleni celseye nihayet verildi.

İkinci Celse

(Gizlidir)

Üçüncü Celse

İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa muvakkat bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin, talebi üzerine, geriverilmesi kabul edildi.

Umumi hayata müessir âfetler dolayısiyle alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun lâyihasının, bu hususta kurulmuş bulunan Muvakkat Encümene havalesi kabul olundu.

Bankalar kanunu lâyihasının maddeleri üzerindeki müzakerelere devam olundu.

20 . VI . 1958 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
Bursa Mebusu	Kayseri Mebusu	Kırklareli Mebusu
Agâh Erozan	*Hakkı Kurmel*	*Mehmet Ali Ceylân*

Sualler

Şifahi sualler

1. — Maraş Mebusu Emin Soysal'ın, demir fiyatına yapılan zammın sebebine dair şifahi sual takriri Sanayi Vekâletine gönderilmiştir. (6/244)

2. — Ankara Mebusu Recep Dengin'in, trafik müdürlüklerine kayıtlı olup kullanılan otomobil, kamyon ve otobüslerin miktarına ve kazaların önlenmesi için ne düşünüldüğüne dair şifahi sual takriri Dahiliye Vekâletine gönderilmiştir. (6/245)

Tahrirî sualler

1. — Malatya Mebusu Mehmet Delikaya'nın, Besni kazası Hidro - Elektrik santralinin ne zaman işletmeye açılacağına dair tahriri sual takriri İmar ve İskân Vekâletine gönderilmiştir. (7/226)

2. — Malatya Mebusu Mehmet Delikaya'nın, Adıyaman'a 1958 yılında tahsis edilen kamyon ile iç ve dış lâstiklerin kimlere verildiğine dair tahrirî sual takriri Ticaret Vekâletine gönderilmiştir. (7/227)

3. — Malatya Mebusu Mehmet Delikaya'nın, Besni kazasının sağlık merkezinin dahilî aksam ile sıhhi ve fennî tesisat işlerinin ihaleye çıkarılıp çıkarılmadığına dair tahrirî sual takriri Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletine gönderilmiştir, (7/228)

4. — Malatya Mebusu Mehmet Delikaya'nın, Besni kazası sağlık merkezinin ne zaman ikmal edileceğine dair tahrirî sual takriri Nafıa Vekâletine gönderilmiştir. (7/229)

5. — Malatya Mebusu Mehmet Delikaya'nın, Besni - Gazianteb yolunun ne zaman ikmal edileceğine dair tahrirî sual takriri Nafıa Vekâletine gönderilmiştir. (7/230)

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyihalar

1. — 6785 sayılı İmar Kanununa bir madde eklenmesi hakkında kanun lâyihası (1/214) (Nafıa, Dahiliye ve Adliye encümenlerine)

2. — 1706 sayılı Jandarma Kanununun 3148 sayılı Kanunla muaddel 18 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası (1/215) (Millî Müdafaa ve Dahiliye encümenlerine)

3. — Limanlar inşaatı hakkındaki 6237 sayılı Kanuna ek kanun lâyihası (1/216) (Nafıa ve Bütçe encümenlerine)

Teklif

4. — İzmir Mebusu Ahmet Ünal'ın, Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun 6901 sayılı Kanunla değiştirilen 14, 15 ve 18 nci maddelerinin tadili hakkında kanun teklifi (2/203) (Çalışma Encümenine)

5. — İstanbul Mebusu Necmi Nuri Yücel'in, Belediyelerce alınacak Munzam Eğlence Resmi hakkında kanun teklifi (2/208) (Dahiliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

Mazbatalar

6. — Petrol Dairesi Reisliğinin 1955 bütçe yılı hesabı katîsine ait mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Petrol Dairesi Reisliği 1955 bütçe yılı Hesabı Katî kanunu lâyihası ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası (3/65, 1/182) (Ruznameye)

7. — Petrol Dairesi Reisliğinin 1956 bütçe yılı hesabı katîsine ait mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Petrol Dairesi Reisliği 1956 bütçe yılı Hesabı Katî kanunu lâyihası ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası (3/11, 1/183) (Ruznameye)

8. — Bekiroğlu Mustafa Yırtar'ın affı hakkında Arzuhal ve Adliye encümenleri mazbataları (5/14) (Ruznameye)

9. — «Avrupa dâhili tarifesiz hava servislerinin ticari hakları mevzuundaki çok taraflı Anlaşma» nın tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Münakalât encümenleri mazbataları (1/129) (Ruznameye)

10. — 1958 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/210) (Ruznameye)

11. — Umumi hayata müessir âfetler dolayısiyle alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun lâyihası ile Çankırı mebusları Ferhan Arkan ve beş arkadaşının, Çankırı vilâyetinde sel baskını dolayısiyle vukua gelmiş olan zararların giderilmesi, Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve iki arkadaşının, Kırşehir vilâyetinde sel baskını dolayısiyle vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkında kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/213, 2/185, 2/192) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 15,06

REİS — Reisvekili İbrahim Kirazoğlu

KÂTİPLER : Attilâ Konuk (Antalya), Mehmet Ali Ceylân (Kırklareli)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız efendim.

(Giresun mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Celseyi açıyorum.

DURSUN AKÇAOĞLU (Çankırı) — Efendim, gündemin tanzimi hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

DURSUN AKÇAOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; beş buçuk ay kadar evvel, politika adamlarını her türlü dedikodulardan vikaye maksadiyle, mebus ve vekillerin mal beyanına tâbi kılınması hususunda Hükümetin ne düşündüğüne dair bir sözlü soru vermiştim. Bu sorumu, Riyaset, beş buçuk ay beklettikten sonra İçtüzüğe aykırıdır, diye iade ediyor. Mademki İçtüzüğe aykırı idi niçin derhal iade etmedi? Sorumu beş buçuk ay bekletmeye hakkı var mıdır? Eğer İçtüzüğe aykırı idi ise; ki orası da ayrıca münakaşayı iktiza ettiren ayrı bir takdir işidir. Sorum, İçtüzüğe aykırıdır veya değildir. Ancak, Riyasetin sorumu beş buçuk ay bekletmeye hakkı yoktur. Riyasetin tutumu en hafif bir tâbirle ihmal değil midir? Binaenaleyh, Riyaset Makamının bu tutumunu Yüksek Meclise şikâyet ediyorum, arkadaşlar.

HASAN TEZ (Ankara) — Söz istiyorum Reis Bey.

REİS — Ne hakkında?

HASAN TEZ (Ankara) — Zaptı sabıkta yazılmıyan hususlar vardır, onu ifade edeceğim.

REİS — Buyurun. Yalnız, Hasan Bey konuşmanız gizli celseye ait olmasın.

HASAN TEZ (Ankara) — Aziz arkadaşlarım, geçen İnikatta Bankalar Kanununun 47 nci maddesi müzakere edilirken bendeniz konuştum. O sırada bir mebus arkadaş, D. P. den Sadettin Yalım oturduğu yerden; «Yalan söylüyorsun.» dedi. Nezaketim iktizası ben kendisine, «İade ediyorum.» demedim, aynı şekilde cevap verilmesi hususunu Riyaset Makamına bıraktım. Makamı Riyaset kendisine ihtarda bulundu. Fakat bu husus zaptı sabıka intikal etmemiştir. İçtüzükte sarahatle yazılı olduğu için, Demokrat Partiden bir zatın aldığı ihtarın buraya yazılmaması C. H. P. den Hasan Tez, Melih Kemal Küçüktepepınar veya diğer bir arkadaşın ise kaydedilmesi doğru bir hareket sayılır mı? Bu bakımdan onun da buraya ithalini rica ederim. (Sağdan, bravo sesleri, alkışlar)

REİS — Gündem dışı Hasan Tez arkadaşımız ifadede bulundular. İki ihtar verildiği takdirde sabık zapta geçmektedir. Sadettin Yalım ise bir ihtar aldığından Tüzük gereğince zapta derecedilmemiştir.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MÂRUZATI

1. — Almanya'ya giden Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın avdetine kadar kendisine, Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun Vekillik edeceğine dair Riyaseti Cumhur tezkeresi (3/244)

REİS — Riyaseti Cumhur tezkeresini okuyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Almanya'ya giden Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın avdetine kadar kendisine, Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun vekillik etmesinin, Başvekilin teklifi üzerine, muvafık görülmüş olduğunu saygı ile arz ederim.

Reisicumhur
C. Bayar

REİS — Ittılamıza arz edilmiştir.

5. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — ŞİFAHİ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, İpsala kazasında inşa edilmekte olan Meriç seddesinde su alma menfez ve vana yarıklarının bırakılması hakkında ne düşünüldüğüne dair sualine Nafıa Vekili Tevfik İleri'nin, şifahi cevabı (6/107)

REİS — Asım Eren?... Burada. Nafıa Vekili?. Burada.

Suali okuyoruz, efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Riyasetine

Aşağıdaki sözlü sorumun Sayın Nafıa Vekili tarafından Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetinde lûtfen cevaplandırılmasına delâletlerini arz ve rica ederim.

Niğde Milletvekili
Asım Eren

Sözlü soru :

Edirne ilinin İpsala ilce merkezinde inşa edilmekte olan Meriç seddesinde, kasaba çeltik sulamaları için şimdiden nehirden su alma menfez ve vana yarıklarının bırakılması lüzumu hakkında Sayın Vekilin alacağı karar ve tedbirleri lûtfen izah buyurmaları.

REİS — Nafıa Vekili.

NAFIA VEKİLİ TEVFİK İLERİ (Samsun) — Edirne'den İpsala'ya ve daha aşağısına kadar olan kısmı bataktan kurtarmak için yapılan bir sedde vardır. Bu seddenin ikmalini mütaakıp geniş bir arazinin sulama tesisatı da yapılacaktır. Bu seddenin ikmali sırasında çiftçiler bilhassa çeltikçiler seddeyi yarmak suretiyle sulama suyu almaktadırlar. Seddenin yapılması, gayet tabiî, bunları önlemektedir. Sulamaya mâni olmamak için, arkadaşımızın sorduğu hususlar Vekâletçe derpiş edilerek su alınan yerlerde beş aded kapalı menfez yapılması takarrür etmiş. parası ayrılmış, projeleri yapılmış ve bölgeye gerekli emir verilmiştir. Mevsim itibariyle, arazinin bataklık olması hasebiyle henüz inşaata başlanmamakla beraber hazırlıkları yapılmıştır. Ayrıca bölge çiftçileriyle bir protokol de imzalanmıştır. Bâzı yerlerde cazibeyle, bâzı yerlerde moto - pompla su verilecektir, fakat çiftçinin sulamasına hiçbir zaman mâni olunmıyacaktır.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Veil Beyefendiye beyanlarından dolayı arzı teşekkür ederim.

Mahallî bir dert olmakla beraber başlıca medarı maişeti pirinç olan İpsala'nın Ergene-Meriç mültekasından başlayıp Meriç'in Cenup kenarında Enez'e kadar devam eden çeltik arazisinin bu şekilde himaye edilmiş olması cidden şayanı teşekkürdür.

Burada bunları söylemekten hiçbir kasdım yok; Vekil Beyi takviye için istitraden arz edeyim ki; İpsala'da 70 bin dekar pirinç tarlası vardır. Her dekar 300 kilo verdiğine göre; 21 milyon kilo pirinç istihsal edilmektedir.

Tarla sahibi ile kiracı veya ortakçı çiftçinin elinde bulunan bu kısımdan istifade edilebilmesinin ancak Vekil Beyin buyurdukları şekilde tedbirlerin alınması ile mümkün olacağı tabiîdir ve bu sebeple Edirne adına minnettarız. Mühendisler vaktiyle halkın müracaatına, «Ancak sedde yapıldıktan sonra bunları yaparız.» dedikleri için ihtiyaten bendeniz sözlü soruyu getirmiştim.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

2. — Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne vilâyetindeki bâzı yolların tamir ve inşalarının ne zaman mümkün olacağına dair sualine Nafıa Vekili Tevfik İleri'nin şifahi cevabı (6/108)

REİS — Suali okutuyorum.

4 . IV . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Riyasetine

Aşağıdaki sözlü sorumun Sayın Nafıa Vekili tarafından lûtfen Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetince cevaplandırılmasına delâletlerini arz ve rica ederim.

Niğde Milletvekili
Asım Eren

Sözlü soru :

Edirne ilinde Devlet yolu Keşan - İpsala bozuk yolu ile il yolu Keşan - Enez ham yolunun ve İpsala methalinde harap yol kısmının bu sene içinde tamir ve inşaları mümkün müdür? Değilse ne zaman mümkün olacaktır? Lûtfen izah buyurulması.

REİS — Nafıa Vekili.

NAFIA VEKİLİ TEVFİK İLERİ (Samsun) — Muhterem arkadaşlar, Keşan - İpsala yolu; İstanbul, Tekirdağ, Malkara devlet yolunun bir parçasıdır. Standart hale ifrağ edilmek üzere parça parça mütaahhitlere ihale edilmiş olan bu yolun inşaasına devam edilmektedir. Keşan'la İpsala arasındaki 27 kilometrelik kısım da önümüzdeki senelerde standart hale ifrağ edilecektir. Bu sene içinde bunun standart hale ifrağına imkân yoktur. Yalnız bu yol, üzerinden rahatça geçide imkân veren bir yoldur. Karayolları bakımına alınmıştır. Bu yolun daha da düzgün bir hale getirilmesi için çalışılmaktadır.

Keşan - Enez yolu vilâyet yoludur. 1956 yılında 1,5 milyon liraya mütaahhidine ihale edilmiştir. 1958 yılı sonunda bitmesi icabeden bu yol bâzı arizalar dolayısiyle maalesef istenilen süratte ilerliyememiştir, bu yüzden de vilâyet, Enez tarafından da emaneten yol inşaatına başlamış bulunmaktadır. Bir taraftan mütaahhid işi yaparken, diğer yandan da emaneten bu yol üzerinde çalışılmaktadır. Tahmin ve gayret ediyoruz ki, 1959 yılı sonunda bu yolu ikmal edebilelim. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS —Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, yol meselesi Trakya'da mühim bir mesele teşkil ediyor. Bendenizin ele aldığım konu, Edirne vilâyetinin tamamiyle değil, ziraatle uğraşan çeltik ve yağlı tohumlar mezruatı ve bilhassa canlı hayvan ihracatı yapan bir bölgesi üzerinde gayet mahdut bir yol parçası hususundadır.

Burada mâruzatım Keşan- İpsala ve Keşan - Enez yolu kısımları ve bir de İpsala mahreçleri olmak üzere, buradaki menfezler üzerinde idi.

Muhterem arkadaşlar, burada bu yolların bilhassa geçit bakımından ehemmiyeti çok büyüktür. Batı Trakyamızda Keşan üç vilâyetin ve 8 kazanın yollarının mültekasıdır. Bu vilâyetler Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli'dir. Çanakkale ilinede Gelibolu üzerinden yol Keşan'dan iner. Kazalara gelince: Keşan, Enez, Malkara, Hayrebolu, Şarköy, İpsala, Uzunköprü ve Tekirdağ merkezdir. Bu gelen yolların kavşak noktasıdır.

Çok şayanı dikkat olan bir mesele de, bu kazalardan ne devlet ne de vilâyet yolu olarak yol yapılmamıştır.. Bunlardan birisi Enez, birisi de Keşan'dır. Bunlardan Enez bilhassa gerek hudut bölgesinde olması itibariyle hayatiyeti tamamen geriden gelecek muvaridata bağlı bulunması, gerekse idari ve askerî emniyet bakımından İpsala'ya âzami bir yoldan mahrum olduğu gibi geriye doğru da bir irtibat yolundan mahrum olması bakımından büsbütün âcil bir tedbir bekliyor. Hele İpsala, Şarköy gibi bir iç deniz kenarında değildir. Tamamen Yunan kara sınırındadır. O itibarla İpsala yolunun 26 km. olması dolayısiyle bir an evvel stablize bir hale getirilmesi lâzımdır. Zira burası yaz ve kış çamurludur. Yazın bile İpsala ovasının bataklığı buralardan geçme imkânını çok güçleştirir. Hattâ buralardaki köyler bile bu bataklıktan dolayı, ona uygun isimler almışlardır : Suluca Bucağı gibi.

Vekil Beyefendi vaitlerinde geç bir tarih veriyorlar. «Gelecek senelerin» içinde birçok seneler girebilir. Bu yolun bir an evvel meselâ 1959 sonuna kadar yapılmasında zaruret vardır.

Keşan - Enez yoluna gelince, Enez 1953 de ilçe merkezi olmuştur. 1953 ten 1958 tarihine kadar aradan beş sene geçtiği halde bu yol yapılmamıştır. Mütaahhitlerimizin hali malûm: Artan işçi ücretleri ve diğer malzeme fiyatlarının artışları dolâyısiyle devlete daima muarazalar çıkarmaktadırlar. Bunları nazarı itibara alarak hudut bölgesini takviye edecek olan bu yolun bir an evvel ikmalini idari ve askerî bakımlardan çok lüzumlu bulduğunu Sayın Vekile arz etmek isterim. Burada bilhassa İpsala'nın cenubundan Enez'e kadar olan kısım Meriç mansıp bölgesi halinde bulunduğu ve sedde inşasının nihayetine kadar bataklıktan kurtulmasına başka türlü imkân olmadığı için derhal bu yolun yapılması zaruridir. Lûtfen karayollarından münakale yapılarak, verdikleri muhtelif bölge yollarından, meselâ ikinci derecede ehemmiyeti olan Anadolu yollarından bu tarafa aktarma yapılarak (Soldan «Niğde'den aktarma olsun mu?» sesleri) bu yolun yapılmasını rica ediyorum.

REİS — Asım Bey, bir dakikanız kalmıştır.

ASIM EREN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, İpsala'ya arzani olarak Enez yolunun yapılması lâzım olduğu gibi İpsala'dan Uzunköprü-

ye doğrudan doğruya irtibat olmadığı, çamurlara mağruk bulunduğu için İpsala'nın Keşan'dan başka gayrı Edirne istikametindeki yol ile bağlanması da zaruridir. O itibarla bunu sayın Vekile hatırlatmayı bir vazife addederim.

Netice itibariyle yukardaki İpsala'nın yol ihtiyacının yanında Keşan'da senede 4 milyon kilo ayçiçeği, birer milyon kilodan fazla buğday ve susam ve 15 bine yakın büyük baş hayvan ihraceetmekte olan bir bölge olmak itibariyle Hükümetin Enez - İpsala hinterlântlarının bugünkü mülteka ve memerri noktası olduğu için Keşan'a varacak olan bu yolların mutlaka sağlam olarak yapılmasını ve Edirne'nin güney bölgesinin bu suretle iktisaden ve emniyet bakımından canlandırılmasını arz ederim efendim. Hürmetlerimle.

REİS — Nafıa Vekili.

NAFIA VEKİLİ TEVFİK İLERİ (Samsun) — Muhterem arkadaşlarım, arkadaşımızın söylediği sözlerin hiç birisine hayır demeye imkân yoktur. Fakat herbirimizin kendi seçim bölgemizde aynı hakkaniyetle söyliyeceğimiz bu nevi tümen tümen sözler, ihtiyaçlar vardır. Yani Anadolu'nun her hangi bir bölgesinin parasını kesin de buraya para verin demek zannediyorum ki, ciddî bir söz olmasa gerektir.

Çünkü bütün bu yolların yapımı ihtiyaç nispetinde, mahsulâtı, trafiği dikkate alınarak bir programa bağlanmış bulunmaktadır.

İstanbuldan Tekirdağ - Malkara - Keşan'a doğru fevkalâde standart bir yol yapmayı ele alan Nafıa Vekâletinin elbette arkadaşımızın izah ettiği bütün hususatı tesbit etmiş olduğunu kabul etmek en yerinde bir hareket olur. yıllar yılı el sürülmemiş buna benzer işler vardır. Bunların hepsini bir program dâhilinde yapmak icabeder. Bundan emin olmalarını rica ederim. İleriki seneler sözünü arkadaşımız gayrimahdut, seneler olarak telâkki etmiş bulunmaktadır. 1960 yılında standart bir yol haline ifrağı işi ele alınacaktır. Enez yolu üzerinde de, demin ifade ettiğim gibi, hakikaten hiç yola malik olmıyan bu mıntakaya 1,5 milyon liralık bir ihale yapmış bulunuyoruz ve bunu da 1959 senesinde gerek mütaahhit, gerek vilâyet eliyle bitirtmeye gayret ediyoruz. Sözümü bitirirken müsaadeleriyle kısa bir lâtife yapayım; Trakya ve Edirne üzerinde bu kadar hassasiyetle meşgul olan arkadaşıma zannediyorum ki, Niğdeli seçmenleri sitem etmektedirler.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım; hakikaten Niğde seçmenlerinin sitem ettiği bir kimse vardır. O da ana yolu aşağıdan Niğde ilinin güneyinden geçiren makamdır; Asım Eren değildir.

Anadolu'da hakikaten, meselâ Ankara'da Atatürk Bulvarı iki defa bozulup yapılacağına onun ikinci masrafiyle meselâ Enez yolu yapılabilirdi. Bunu arz etmekten maksadım Niğde'den eksiltmeden Enez yolunu Nafıa Vekâleti yapabilirdi demek içindir. Bu itibarla bu hususta ciddî konuştuğumu kabul etmelerini istirham ederim.

Şimdi, lûtfen bakınız; bu yolların eksikliği bu bölgede ne gibi iktisadi mahzurlar doğuruyor : Bir defa zirai mahsullerin ihracı için yol yok. Ticari ithalât için keza yol yok.. Uzak tarlalara mahallî ziraat işçilerinin, malzeme, tohum v. s. yi götürüp getirebilmesi için vasıtaları yok. Bu işi kadın, kız, çoluk, çocuk çamurda, batakta kendileri yapıyorlar. Posta muvaredatı aksıyor. Nihayet bu durum, motorlu araçların ömrünü de kısaltıyor, bütün bunlar millî birer israf ve ıstıraptır.

Askerî bakımdan ise, sahilden ve Meriç hududundan içeriye doğru hududun her noktasında bir nabız gibi hassasiyetimizin temini keyfiyeti bugün için noksandır. Elbette ki bu mahzurların izalesi, yapılacak masrafı fazlasiyle ödeyecektir. O itibarladır ki, müsaadenizle Vekil Beyin bendenize vâkı sitemlerini kabul etmiyeyim ve Niğde seçmenleri de bana gücenmesinler. Hürmetlerimle..

REİS — Nafıa Vekili.

NAFIA VEKİLİ TEVFİK İLERİ (Samsun) — Trakya'nın, sadece Edirne vilâyetinin, yollarına verilen önemin rakamla ifadesini kısaca arz edeceğim.

On yedi milyon küsür bin lira yollar için sarf etmiş bulunmaktayız. Bir senede 2 - 2,5 milyon lira Devlet ve il yolları için tahsisat verdik. Bu serhad vilâyetimizin yolları için aşağı - yukarı 20 milyon lira harcadık. Yalnız, Asım Bey arkadaşımdan bir şey öğrenmem icabeder : Hudut vilâyetinin askerî önemi vardır, ticari önemi vardır, nakliyesi şöyledir böyledir.. Bütün bunlar şu son senelerin icapları mıdır acaba? (Sağdan gürültüler)

Bu şekilde söylememek için elimizden gelen her şeyi sarf ediyoruz. (Sağdan gürültüler) Müsaade buyurun, konuşalım. (Sağdan gürültüler)

REİS — Siz devam buyurun, efendim.

NAFIA VEKİLİ TEVFİK İLERİ (Samsun) — Ben Bölge Müdürü idim, ama bir bahtsız bölğe müdürü, Halk Partisinin Bölge Müdürü; bugünün bölge müdürü değil. (Sağdan gürültüler) Bana o zaman bir milyon lira verirlerdi. Şimdi ben bölge müdürlerime 50 şer milyon lira veriyorum. (Sağdan «iş görmedikten sonra» sesleri) Böyle ne bağırıyorsunuz, hepiniz beraber?

REİS — Rica ederim, müdahale etmeyin.

TEVFİK İLERİ (Devamla) — Enez yolundan bahsettiler, «Ankara'da Atatürk Bulvarının bir yarısını bırakın onu yapın» dediler. Ama Ankara bunu ister mi? Ankara Mebusları, siz ister misiniz? Hasan Tez ister misin? (Sağdan şiddetli gürültüler)

HASAN TEZ (Ankara) — İstemem.

REİS — Rica ederim Vekil Bey, şahıslarla konuşmayın, Heyeti Umumiyeye hitabedin.

TEVFİK İLERİ (Devamla) — Bunlar ayrı mevzular. Bunun takdiri de bize ait. Yalnız şunu biliniz : Enez yüzlerce senelik Enez'dir. Edirne, yüzlerce senelik Edirne'dir, hudut vilâyetidir. Ama bütün bu yollar şimdi yapılmaya başlanmıştır. İki sene daha sabredersek çok geç olmaz.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Soldan şiddetli alkışlar)

REİS — Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım, bir evvelki havaya tâbi olmıyarak konuşacağım.

Trakya'da Şimalden Cenuba inen esas büyük yollar, ana istikametler, Edirne'den Gelibolu'ya, Kırklareli'nden Muratlı üzerinden Tekirdağ'ına inen yollardır. Onun Doğusunda Demirköy'den Silivri'ye inen, bir de daha Doğu'da Terkos'tan Çekmecelere inen yollar vardır. Bu yolların üç ana mültekası vardır : Keşan, Lüleburgaz, Tekirdağ.

Muhterem kardeşlerim, bu sebeple Keşan mültekasını, hudut bölgesinde olması itibariyle Edirne'nin mahsulâtı arziyesi, bilhassa mahsulâtı hayvaniyesi en bol yeri olması bakımından ele almıştım. Bunda bir suiniyetim olmadığına emin olabilirsiniz.

Keşan'a varan yollar da hudut bölgesinden Ege Denizi sahilinde Enez'den, dâhilde ise Yunan hududuna karşı İpsala'dan gelir. Bu sebeple buna hakikaten çok âcil ihtiyacolduğu kanaatindeyim.

Kendileri deminki sözlerimi ciddî telâkki etmeyip lâtife olarak kabul etsinler. Fakat bu yolun yapılması gelecek seneler tâbiriyle değil, «Yakın bir zamanda yapılacak» şeklinde hudutlandırılsın. Kendilerinden bunu rica ediyorum. Yapacakları bir idari tasarruf ile bunu yapabilirler. Karayolları Umum Müdürlüğünün yarım milyarı aşan bütçesi içinde 53 kilometrelik ve tamamen ham Enez yolu ve noksan bir halde olan 26 kilometrelik İpsala yolu için evlâbittarik para ayrılabilir. Yoksa, Atatürk Bulvarının yapılmasından vazgeçilmesin.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

RÜKNEDDİN NASUHİOĞLU (Edirne) — Reis Bey, usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Efendim, Dahilî Nizamname gereğince sual milletvekili ile alâkalı vekil arasında görüşülür. Bu bakımdan size söz vermeme Dahilî Nizamname gereğince imkân yoktur.

3. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Siird Devlet Hastanesi kadrolarının tamamlanması hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Lûtfi Kırdar'ın, şifahi cevabı (6/113)

REİS — Mehmet Ali Arıkan, burada.. Sıhhiye Vekili de burada.. Suali okutuyorum :

7 . IV . 1958

Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorunun Sağlık ve Sosyal Yardım Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygı ile arz ve rica ederim.

Mardin Mebusu
Mehmet Ali Arıkan

Siird Devlet Hastanesine tahsis edilen kadrolara göre adı geçen hastaneye röntgen mütehassısı, röntgen makinası, kulak, boğaz, burun mütehassısı, göz mütehassısı, verem mütehassısı, asabiye mütehassısı, dahiliye mütehassısı, dişçi ve eczacı gönderilmemesi sebebi nedir? Kadroların tamamlanması hususunda vekâletçe ne düşünülmektedir?

REİS — Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili buyurun. (Sağdan, alkışlar) (Soldan, ayıp ayıp sesleri)

SIHHAT VE İÇTİMAİ MUAVENET VEKİLİ LÛTFİ KIRDAR (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Mardin Mebusu arkadaşımız Sayın Mehmet Ali Arıkan, Siird Devlet Hastanesinde kadrolara göre mezkûr hastaneye röntgen mütehassısı, röntgen cihazı, kulak - burun - boğaz mütehassısı, göz mütehassısı, verem mütehassısı, asabiye mütehassısı, dahiliye mütehassısı, dişçi ve eczacı gönderilmemesinin sebebini ve bu hususta vekâletimizin ne düşündüğünü sormaktadır.

Arkadaşlarım, Siird Devlet Hastanesi 75 yataklı bir hastanedir. Bu hacımdaki sağlık tesislerinde dahiliye, hariciye ve doğum gibi esaslı şubelerden maada bir de mahallî sağlık durumu bakımından ehemmiyeti olan bir şube açmaktayız. Siird'de mıntaka itibariyle ehemmiyeti olan bu şubede göz hastalıklarıdır. Yani burada 4 esas şube bulunmaktadır. Dahiliye, hariciye, doğum ve göz şubeleri.

Biz halen tam teşkilâtlı hastaneleri bölge merkezlerinde açmaktayız. Kulak - burun - boğaz, asabiye ve saire gibi şubeleri burada toplamaktayız. Siird'in dâhil bulunduğu bölgenin bu mahiyetteki merkez hastanesi Diyarbakır Nümune Hastanesidir. Asabiye ve saire hastaları Siird'den buraya kolayca gelebilirler.

İleri memleketlerde dahi bütün hastaneleri tam teşkilâtlı olarak kurmaya imkân bulunmamaktadır. Bu sebeple müteferri ihtısas şubelerini büyük bir merkez hastanesinde toplamak ve mülhakatta yalnız ana ihtısas şubeleri açmak ileri memleketlerde dahi bir usul ittihaz edilmiştir.

Siird hastanesinde göz şubesine ek görevle bir askerî göz mütehassısı bakmaktadır. Dahiliye ile eczacılık kadroları münhal bulunmaktadır. Dahiliye mütehassıslığına aslının tâyinine intizaren mahallî askerî hastane dahiliye mütehassısı ek görevle tâyin edilmiştir. Eczacıyı da aramaktayız. Tâlip zuhurunda tâyin yapılacaktır.

Siird hastanesi kadrosunda röntgen mütehassısı yoktur; röntgen cihazı da yoktur. Mamafih halen hastalar verem dispanserinin röntgen cihazından faydalanmaktadırlar.

Hürmetlerimle.

REİS — Mehmet Ali Arıkan, buyurunuz,

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım, Siird Devlet Hastanesi 1929 senesinde kurulmuştur. 1946 - 1950 devresi içinde doktorları tamamdı. 1950 den sonra Demokrat Parti iktidarı Siird'de karşıdan baktığımız zaman hakikaten bir eser kabul edebileceğimiz mükemmel bir hastane binası inşa ettirmiştir. Bu mükemmeliyet hastane kapısından içeri girdikten sonra şekil ve manzara değiştirmektedir.

Devlet Hastanesinin kadrosu Muhterem Vekil Beyin buyurdukları gibi değildir. Şubeleri doğrudur, fakat kadrosu itibariyle de oranın asabiye mütehassısı, eczacı, dişçisi ve saire ihtisas kadroları mevcuttur ama, maalesef bunların hiçbirisine tâyin düşünülmemiştir.

Muhterem arkadaşlar, Siird Devlet Hastanesi 75 yataklı değildir, 150 yataklı bir hastanedir. Halen sadece 75 yatak işletmeye açılmış bulunmaktadır. Verem ve göz hastalıkları sâri ve geniş mikyasta tahribat yapmaktadır. Bilhassa Siird bölgesinin petrol havzası olması ve bu muhitte işçilerin fazlalığı verem hastalığının süratle yayılmasına sebebiyet vermektedir. Binaenaleyh Siird Hastanesine her şeyden evvel, ne pahasına olursa olsun, bir dahiliye mütehassısı gönderilmesi şarttır, elzemdir.

Muhterem arkadaşlarım, Siird'de, Vekil Beyefendinin bahis buyurdukları gibi, bir verem dispanseri mevcuttur. Fakat bu verem dispanserinin röntgeni olduğu halde röntgen mütehassısı yoktur. Arkadaşlar, Devlet Hastanesi açıyoruz, fakat doktorları tamam değildir.

Doğum şubesinden bahsettiler. Sizi temin ederim, bu şubenin doğum odası dahi yoktur. Doğum mütehassısı vardır, âlâtı yoktur. Acıdır arkadaşlar, fakat hakikati söylemek mecburiyetindeyim, bir ameliyat masası dahi yoktur. Ameliyat masası bulunmıyan bir binadan devlet hastanesi diye bahsetmek mümkün müdür.

Muhterem arkadaşlar, ben bu işi polemik mevzuu yapmak istemiyorum. Bu, hepimizin dâvasıdır. Binaenaleyh Demokrat Parti iktidarının Siird'de bir hastane yapmasından sitayişle bahsederken diğer yapılmamış kısımları da tenkid etmek ve Hükümeti ikaz etmek benim için bir vazifedir. Bendenizi mâzur görsünler, Vekil Beyden bir an evvel Siird Hastanesine bir dahiliye mütehassısı göndermelerini istirham ediyorum.

Bir askerî doktor arkadaşın munzam vazife olarak bu işi görmesi kanaatimce kâfi değildir.

Muhterem arkadaşlarım, Siird Devlet Hastanesinde bilhassa cihaz, alet, edevat noksanlığı had bir safhaya gelmiştir. Vekil Beyin bu hususu da tetkik ettirmesini istirham etmekteyim. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili.

SIHHAT VE İÇTİMAİ MUAVENET VEKİLİ LÛTFİ KIRDAR (İstanbul) — Efendim, bütün arzumuz vilâyet hastanelerini tam teşkilâtlı hastaneler olarak yapmak ve nahiyelere değil, köylere kadar doktorları göndermektir. Fakat şüphe yoktur ki, bütün bunlar bir zaman ve imkân işidir. Yalnız hastane yapmak kâfi değil, yapılan ve yapılacak olan hastanelere personel yetiştirmek işi de mühimdir. Öğrendiğime göre Siird 20 000 nüfuslu bir vilâyet merkezidir. Çok şükür diyeyim, merkezde sağlık müdürü, Hükümet tabibi, belediye tabibi, sıtma tabibi ve trahom mücadele tabibi olmak üzere, sivil beş tabip vardır, hastane hariç. Hastanenin ise nisaiye mütehassısı vardır, operatörü vardır, aynı zamanda trahom mütehassısı olarak çalışan bir göz mütehassısı vardır. Yalnız eksik olan dâhiliye mütehassısıdır.. Dâhiliye mütehassısı bulununcaya kadar, ek ödev olarak askerî bir doktora bu vazife verilmiştir. Elbette bulduğumuz takdirde derhal tâyin edilerek eksik tamamlanacaktır.

Hastaneye gelince, değil eskiden, üç sene evveline kadar hastane berbat bir taş binada idi ve bir tek doktoru vardı. Bunu kayıttan öğreniyorum. 3 sene evvel 650 bin lira sarf edilerek güzel bir hastane yapılmış ve bu hastaneye de, arz ettiğim gibi, 4 kadro verilmiştir. Mahaza muhtelif mütehassısların zuhurunda bu kadrolara ilâve yapmak mümkündür. Fakat mütehassıs bulmak kolay değildir. Takdir buyurursunuz ki doktorlarımızın adedi memlekette yapılan müesseselere ve ihtiyaçlara göre nispeten azdır ve bunları her yere göndermek imkânına sahip değiliz. Birtakım sosyal vaziyetler, kazançlar v. s. dolayısiyle her istediğimiz yere doktor göndermek imkânı bulunmamaktadır. Fakat gayemiz, memleketin her tarafına kâfi derecede doktor göndermektir.

Yalnız bir mesele var ki, bu sene durum geçen seneye nazaran daha iyidir, 3 sene evvelkine nazaran daha iyidir. Arz ettiğim gibi biz berbat bir taş binada olan hastaneyi bugün modern bir hastane haline getirdik. Muhtelif müçadele tabipleri vardır. Buna elbette memnun olmamız lâzımgelir. Fakat gönlümüz kâfidir demiyor. Daima ileriye doğru gitmek istiyoruz.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Mehmet Ali Arıkan.

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım, iki noktayı belirtmek maksadiyle tekrar huzurunuza çıkmış bulunuyorum. Bunlardan bir tanesi şudur : Muhterem Vekil Beyefendi malzeme eksikliğine temas buyurmadılar. Bu hususu takabbül etmiş bulunuyorlar. Ben bir Devlet hastanesinin ambulânstan mahrum kalmasını bir Devlet hastanesi için yakıştıramıyorum.

İkincisi sayın arkadaşlar, Vekil Bey sözleri arasında eski binadan bahsederken, (Berbat bir taş bina) demek suretiyle izah ettiler.

Arkadaşlar; müsaadenizle yeni yapılan bugünkü bina betondur, fakat çürüktür. Sual mevzuunun dışına çıkmamak istiyorum. Binaya dıştan bakınca muhteşem görülür, ama, bütün Siird halkı bunu biliyor, çürük yapılmıştır ve müteahhit iflâs etmiştir arkadaşlar. Tabiî bu, dürüst hareket etmediğinden dolayı olmuştur. (Soldan gürültüler)

REİS — Mehmet Ali Bey, sual dışına çıkmayınız. Bu ayrı bir mevzudur. İsterseniz onun için de sual getirebilirsiniz.

MEHMET ALİ ARIKAN (Devamla) — Arkadaşlar; beni dinlemeye mecbursunuz. Bu, bana Anayasanın verdiği bir haktır. Konuşacağım. Dahilî Nizamnamenin tadilinden maksat sükûneti temin içindi. Fakat görüyorum ki; bu maksatla tadil edilen Dahilî Nizamname hükümlerine rağmen gürültü yapıyorsunuz. Buna hakkınız yoktur.

REİS — Arkadaşlar sizi sükûnetle dinliyorlar. Ancak sual dışına çıktığınız vakit arkadaşların bunu hatırlatmaları haklarıdır. Lûtfen sualin içinde kalarak konuşunuz.

MEHMET ALİ ARIKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, Vekil Bey; «1950 den evvel hastanede bir tek hekim çalışıyordu.» dediler. Ben bunun aksini iddia ediyorum; 1950 den sonra hastanede bir tek hekim çalışmıştır, 1950 den evvel iki hekim çalışmıştır. Aksini ispat etsinler, sözlerimi geri alacağım.

REİS — Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili.

SIHHAT VE İÇTİMAİ MUAVENET VEKİLİ LÛTFİ KIRDAR (İstanbul) — Arkadaşlarım; biz suallere göre cevap vermek durumundayız. Zaten suallerin cevaplarını soruluş tarzına göre hazırlıyoruz. Sualde hastanede şimdi söyledikleri eksikleri sorsalardı ona göre cevap verirdim. Fakat ne bileyim ki, arkadaşım ikinci defa kürsüye gelecekler ve şu vardır, bu yoktur, bu eksiktir, diyecekler... Sualde hastane iyi midir, çürük mü yapılmıştır, diye sormuyorlar ki...

Sonra, yine dediler ki : Üç sene evvel, hastane yapılmıştır, eski hastane daha çok güzel imiş, eskiden şu kadar doktoru varmış, şimdi şu kadar. Hakikat böyle değil. Hastane eksikleri hususunda kendilerine cevap vermek istemeyişim sırf sualde olmamalarından dolayıdır. Maamafi imkân nispetinde Siird'e ve kendilerine yardım etmeyi vazife biliriz.

REİS — Mehmet Ali Arıkan.

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlar; Vekil Beyefendi soru dışında konuştuğumu belirtmek maksadiyle tekrar kürsüye teşrif ettiler ve dediler ki; «Benden binanın malzemesi hakkında bir şey sormadılar ki, onlar hakkında cevap vereyim.» Fakat insaf buyursunlar, kendileri de, ben sormadığım halde, hükümet tabibinden, belediye doktorundan filân bahsettiler. Nisaiye mütehassısı lisede felsefe dersi okutmaktadır. Ben bunlardan söz açmadım. Sorumu samimî olarak sordum, Siird Hastanesinin durumunu Heyeti Celilenizin ıttılaına arz etmek istedim. İki kelime fazla söyledim ise Vekil Bey mazur görsünler.

REİS — Sual cevaplanmıştır.

4. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Batman istasyonunda vukuu muhtemel kazaların önlenmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/114)

REİS — Mehmet Ali Arıkan... Burada, Münakalât Vekili de buradalar. Suali okuyoruz.

7 . IV . 1958

Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorunun Münakalât Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygı ile arz ve rica ederim.

Mardin Mebusu
Mehmet Ali Arıkan

Batman istasyonunda vatandaşların kazalardan korunması ve petrol taşıyan vagon tanklarının her hangi bir sebeple iştial edip infilâktan doğacak büyük tehlike ve zararın önlenmesi hususunda vekâletçe ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

REİS — Münakalât Vekili...

MÜNAKALÂT VEKİL FEVZİ UÇANER (İzmir) — Mardin Mebusu Mehmed Ali Arıkan arkadaşımız; Batman İstasyonunda vukuu muhtemel kazaların önlenmesi için Münakalât Vekâletince ne gibi tedbirer düşünüldüğünü soruyorlar.

Bundan iki ay evvel Batman İstasyonuna vekâletimizce bir heyet gönderilmiştir. Orada Belediye ve Rafineri Müessesesi âmirleriyle beraber tetkikat yapılmıştır. Alınması lâzımgelen tedbirleri tesbit ettiler, bize de bildirdiler. Biz şu tedbireri almak üzereyiz; istasyonun karşısında bulunan şehrin meskûn mahallerin imtidadınca bir ihata duvarı çekilecektir.

Vatandaşların hatlar arasından geçmesini önlemek için istasyonla şehir arasında bir üst geçit yapılmasını tavsiye ettiler. Ama biz bu üst geçitten vatandaşların yine aşağıya kibrit veya sigara atarak yangın çıkarmalarını önlemek için bu üst geçitten sarfınazar ederek bunu alt geçit olarak yapmayı kararlaştırdık. Yalnız bu geçidin maliyeti 250 bin lira tutuyordu. Mardin belediyesi dedi ki, bunun bir kısmını Devlet Demiryolları üzerine alsın, diğer bir kısmını da biz, Belediye ve Rafineri Müessesesi olarak paylaşalım. Fakat iki gün evvel aldığımız bir yazıda, Belediye diyor ki, maalesefe biz bu parayı tedarik edemedik. Bu vaziyet karşısında bu parayı da Devlet Demiryollarına yüklemek suretiyle plân ve projelerini hazırladık ve bu işin, yani hem duvar, hem de alt geçidin beraber ele alınıp en kısa zamanda ikmali için İşletmeye emir verdik. (Soldan bravo paşa sesleri)

Ayrıca bilindiği gibi vagonlar, yani akar yakıt taşıyacak olan sarnıçlar istasyondan ayrı bir yerde rafinerinin önündeki hatlarda bulundurulur ve sonra istasyona gelir. Bunları da tam tren hereket edeceği zamana kadar istasyona getirmemek üzere tertibat aldık. Bunlar mahallinde yüklenecek, burada bekliyecek ve tam tren hareket edeceği zaman hususi bir loko-

motife bağlanıp derhal istasyondan hareket edip geçecektir. Bu müddet zarfında vagonda meydana gelecek sızma ve akmaya mâni olmak için tren hareket edinceye kadar bu vagon başında bir bekçi bekliyecektir. Aldığımız tedbirlerden birisi de budur.

Yine her hangi bir yangın ihtimali karşısında rafineri müessesesiyle belediyeye her an hazır olmaları için müracaat ettik. Her iki müessese de anlayış ve alâka ile bizi karşıladılar. Bu suretle bu hususta da tertibat alınmış vaziyettedir.

Ayrıca bütün bunlardan başka buraya bir heyet gönderdik. Bu heyet başkaca alınması lâzımgelen tedbirler varsa bunları yerinde tesbit edip gelip bize söyliyecektir.

Arkadaşım emin olsunlar, tek bir vatandaşın dahi hayatı mevzuubahsolduğu yerde Hükümetimiz hiçbir fedakârlıktan çekinmez ve bunu yapmakla en büyük zevkı duyarız. (Soldan, alkışlar)

REİS — Mehmet Ali Arıkan, buyurun.

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım, Muhterem Vekil Beyefendiye soruma verdiği cevaptan dolayı ve tedbirler almak mevzuunda tetkiklerde bulunmak üzere Batman'a bir heyet göndermek suretiyle memlekete büyük hizmetler ettikleri için teşekkür etmek isterim.

Arkadaşlar, Batman istasyonunda beş çocuk kazaen ölmüştür. Bu soruyu beş çocuğun ölmesi üzerine değil, büyük bir memleket dâvasının ihmal edilmiş olmasından dolayı vermiş bulunuyorum.

Hakikaten Batman'daki petrol tesislerinin ve rafinerinin kazaen bir anda mahvolabilecek bir durum karşısında bulunduğunu bendeniz müşahede ettiğim için bu soruyu getirmiş bulunuyorum. Muhterem Vekil Beyefendinin verdikleri izahattan dolayı kendilerine teşekkür etmek isterim.

Ancak, bir noktaya daha işaret etmeyi lüzumlu ve faydalı buluyorum :

Muhterem Vekil Bey dediler ki; petrol taşıyan vagon tankları rafineri tesislerinden petrolü yükliyecek, orada bekliyecek ve hareket sırası gelince hareket edecektir.

Bendeniz bunu çok tehlikeli buluyorum. Petrol yüklenen vagon tanklarının saatlerce istasyonda veya rafineri muslukları önünde beklemesi çok tehlikelidir. İmkân görüldüğü takdirde Batman'ın beri yanındaki Sinan istasyonunda birkaç hat döşemek suretiyle orada bekletilmesi daha faydalı olacağı kanaatindeyim. Vekil Beyin bu hususu nazarı dikkate almasını rica ederim arkadaşlar.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

5. — Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Gölcük Deniz Hastanesi Başhekiminin, Üsküdar gemisinin tehlike arz ettiğine dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in, şifahi cevabı (6/131)

REİS — Nusret Safa Coşkun buradalar mı? (Burada, sesleri)

Suali okutuyorum.

10 . IV . 1958

Büyük Millet Meclisi Sayın Riyasetine

1 Mart 1958 tarihinde İzmit Körfezinde «Üsküdar» vapurunun batması suretiyle vukubulan hâdise dolayısiyle;

Aşağıdaki sorumun Sayın Münakalât Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Erzincan Milletvekili
Nusret Safa Coşkun

Gölcük Deniz Hastanesi Sertabibinin geminin tehlike arz ettiği şeklinde daha evvel vâkı olmuş bir müracaati var mıdır?

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, Erzincan Mebusu Sayın Nusret Safa Coşkun'un bu sualini müsaadenizle ben cevaplamıyayım. Bunu Deniz Hastanesi Müdürünün vakanın vukuunda bana yazdığı bir mektubu size okumakla cevaplandırmış olayım:

5 Mart 1958

«Sayın Vekilim; Gölcük

Üsküdar vapurunun batışı münasebetiyle Baştabipliğimize atfen gazetelerde intişar eden birtakım hilâfı hakikat beyanatı üzüntü ile okudum.

4 Mart tarihli Vatan ve Milliyet gazetelerinde Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un Vekâletinize açtığı soruda bir madde halinde Gölcük Deniz Hastanesi Baştabipliğinin vapurun kifayetsizliği hakkında evvelce ikazda bulunulduğu hususundaki soruya hayretle muttali oldum.

Hâdisenin vukuu sırasında İstanbul'da senelik izinde idim. Kazayı radyodan ve gazetelerden öğrendim. Gölcük'te olmadığıma göre de hiçbir gazeteci ile konuşmadım. 3 Mart tarihli Cumhuriyet gazetesinde ve müteakiben Vatan ve Milliyet gazetelerinde Baştabipliğimize atfedilen yazılar üzerine Gölcük'e dönerek durumu tahkik ettim. Gaybubetimdeki Baştabip Vekili ve diğer hastane doktorlarının hiçbir gazeteciye bir beyanda bulunmadıkları tahakkuk etti.

Vapurun durumu ve körfezin hava şartları Baştabipliğimizle hiç alâkası olmıyan bir mevzu olduğuna göre evvelce her hangi bir makamın veya şahsın tarafımızdan ikazı da bahis konusu olamaz. Ve hiçbir zaman da böyle bir ikaz da yapılmamıştır.

Gölcük Müddeiumumiliği kanalı ile 3 Mart tarihli Cumhuriyet gazetesinde intişar eden yazı tekzibedilmiştir.

Durumu derin saygılarımla arz ederim.

Gölcük. Dz. Has. Bş. Tbb.
Dahiliye Mütehassısı Yarbay
Sadi Tolga»

(Soldan, alkışlar)

Aziz arkadaşlarım, bu mektuptan anlaşıldığına göre böyle bir ikazda bulunulmadığı tamamer ve katiyetle tesebbüt ediyor. (Soldan, alkışlar)

REİS — Nusret Safa Coşkun.

NUSRET SAFA COŞKUN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Vekil Gölcük Deniz Hastanesi Baştabibinin bir mektubunu okumak suretiyle sorumu cevaplandırmış oldular. Arkadaşlarım, 2 Martla yani kazanın vukuundan bir gün sonradan 12 Marta kadar muhtelif gazetelerde, bundan evvelki İnikatta da huzurunuzda arz ettiğim gibi, İhsan Metiner ve Gölcük Hastanesi Sertabibiyle diğer mensuplarının mütemadiyen Denizcilik Bankasını ikaz ettikleri yazılmıştı ve tekzibedilmemişti. Ben sorumu verdiğim zaman aradan 12 gün gibi bir müddet geçtiği halde bu, günlük gazetelerde sansasyonel bir şekilde yazılmıştı ve kendileri de bu havadisi lâzımgeldiği şekilde reddetmemişlerdi.

Şimdi arkadaşlarım, Sayın Vekil geçen İnikat da sorularımın gazete havadislerine istinadettiğini söylediler. Bu gayet tabiîdir, çünkü ben kendileri gibi müfettişle işi tetkik ettirme imkânlarına malik değilim. Takdir buyurursunuz ki, tekzibedilmiyen gazete havadisi muteber sayılır. Hele tekzip müessesesinin bu günlerde pek alerjik halde bulunduğu da göz önüne alınırsa bu tekzip keyfiyetinin yapılmamış olması elbette benim için muteber bir sebeptir.

Bırakınız ki, arkadaşlar, muhtelif vesilelerle huzurunuza gelen Sayın Başvekil ve diğer vekiller bu gazete kupürlerinden istifade ederek fikirlerini savunmuşlardır. Onlar için bu gazete havadisleri şayanı itimattır da huzurunuzda bulunan arkadaşınız için değil mi? Bundan başka geçen celselerde, deniz fabrikası personelinin hattâ Kocaeli milletvekillerinin bu vapurun diğeştirilmesi için müracatte bulunduklarını İzmit gazetelerine atfen huzurunuzda ifade ettiğim halde hiçbir Kocaeli milletvekili arkadaşım bunları tekzibetmedi. Bu vaziyet karşısında elbette bütün gazete havadislerine istinadettim.

Zabıttan okuyorum, Sayın Vekil bundan evvelki celsede demişlerdi ki, «elbette bütün gazetelerin ikaz ve irşatları vekâletimizce dikkatle takibedilmektedir.» Dikkatle takibedildiğine göre ve 12 gün içinde tekzibedilmemiş bulunduğuna ve benim de sözlü soruyu bu 12 gün içinde vermiş olduğuma göre bunda benim ne kabahatim var?. Kaldı ki, Gölcük Hastanesinin ser tabibinin bir müracaatte bulunup bulunmaması da bir şey ifade etmez. Çünkü biz bindiğimiz vapurların çürük çarık olup olmadığını tahkik edemeyiz. Bu alâkalıların vazifesidir. Alâkalılar bu kontrol vazifelerini yapmamışlar ve bu facia vukua gelmiştir.

Geçen defa Sayın Vekil, Deniz Binbaşısı İhsan Metiner'in böyle bir ikazda bulunmadığını ifade etmişlerdi. Şimdi şu mektuptan bir satır okursam....

REİS — Nusret Safa Bey, lûtfen sualinizin çerçevesi içinde kalın.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Onunla alâkalı efendim. (Soldan, gürültüler)

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Baştabipten başka mevzua temas edemezsiniz.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Başüstüne efendim. Başka bir emriniz var mı?.

Arkadaşlarım, bu mektubu okumaktan maksadım, bugün sertabibin mektubu ile tekzibedilen hususun aksinin yarın huzurunuza getiril-

mek tehlikesini işaret içindir. (Sağdan, bravo sesleri).

REİS — Safa Bey, geçmiş bir sualdeki esbabın bu sual ile alâkası olmadığını takdir edersiniz.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — İkaz etmemiş.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — İkaz etmemiş olması bir sebep mi vapurun batmasına!

REİS — Müsaade buyurun, Sebati Bey, rica ediyorum.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Arkadaşlar; şunu söylemek istiyorum, gazetelerde mütemadiyen yazılıyor; birinci sayfalarda yer alıyor, tekzibedilmiyor, Sebati Bey.

SEBATİ ATAMAN (Zonkuldak) — Yok ki.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Yok, yok diyorsunuz, ertesi celsede var olduğunu görüyorsunuz ama okumama müsaade etmiyorsunuz. Yani gelecek celse sertabibin ikazı olduğu meydana çıkarsa ne olacak, Beyefendi?.

REİS — Bir sual ile gelmeniz mümkündür, beyefendi, vaktiniz tamam olmuştur, efendim.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, biraz evvel arz ettiğim gibi, tekzibedilmemiş bir ifade bizim için mütebber bir vesikadır. Bu noktayı bilhassa belirtmek isterim.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

Efendim, sözlü sorulara ayrılan mehil dolmuş olmakla beraber bir teklif var, okuyoruz.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

İçtüzüğün 153 ncü maddesinin 2 nci fıkrası gereğince sözlü soruların bitimine kadar zamanın uzatılmasını arz ve teklif ederim.

Çankırı Mebusu
Kâmil Tabak

REİS — Teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

6. — Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Üsküdar vapurunun Marmara'da ve İzmit Körfezinde çalışamıyacağı hakkındaki beyanların doğru olup olmadığına dair sualine Münakalât Vekili Fevzi Uçaner'in şifahi cevabı (6/132)

REİS — Suali okuyoruz, efendim.

10 . IV . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

1 Mart 1958 tarihinde İzmit Körfezinde «Üsküdar» vapurunun batması suretiyle vukubulan hâdise dolayısiyle, aşağıdaki sorumun sayın Münakalât Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim..

Saygılarımla.

Erzincan Milletvekili
Nusret Safa Coşkun

Gemi inşaiye mütehassıslarının bu geminin Marmara'da hususiyle İzmit Körfezinde çalışamıyacağı hakkında beyanları doğru mudur?

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; Erzincan Mebusu sayın Nusret Safa Coşkun bu sualinde de gemi inşaiye mütehassıslarının Üsküdar Gemisinin Marmara ve hususiyle İzmit Körfezinde çalışıp çalışamıyacağını soruyorlar. «Bu doğru mudur?» Diyorlar.

Bu hususta kimin ne maksatla beyanatta bulunduklarına dair bir malûmat yoktur. Sayın Nusret Safa Coşkun arkadaşımız, daha evvel Deniz Hastanesi Başhekimi meselesinde olduğu gibi, bize bir mehaz verirlerse üzerinde tetkikat yapar, kendilerine tafsilen cevap arz edebilirim.

Yalnız şunu belirtmek isterim ki; Üsküdar vapuru 1927 senesinde Almanya'da inşa edilmiş, mülga Şirketi Hayriye'de Boğaz ve Marmara'da çalıştırılmak maksadiyle ismarlanmıştır.

Gerek inşaat plânları gerekse inşaattan sonra sigortası için Lloyd müessesesinin çıkardığı kitabında Boğazlar ve Marmara'da çalışabileceği kabul edilerek tasdik edilmiştir. Elimizde bu tasdik edilen inşaat plânları ve fotokopileri mevcuttur.

Üsküdar vapuru 30 seneyi mütecaviz Boğaz, 1950 den beri de muhtelif tarihlerde İzmit Körfezinde çalışmış, battığı güne kadar da hiçbir arıza ve kaza geçirmemiştir. Gemi her sene beynelmilel mahiyeti olan ve içerisinde gemi inşaiye mütehassısları, kaptanları, makina mühendisleri bulunan Survey Kurulları tarafından denize elverişlilik belgesi alır. Böyle bir durumda bir inşaiye mütehassısının bu şekilde bir beyanda bulunabileceği ve iddianın teknik bakım-

dan vâridolup olmıyacağı cayisualdir. Fakat ben böyle bir şeyi tahmin etmiyorum, arz ederim. Yalnız Atâ Nutku Beyin Cumhuriyette çıkmış olan beyanı vardır. Ama o da sarih olarak bu geminin bu körfezde çalışamıyacağına dair bir şey söylemiyor, «Körfezde çalışacak gemilerin şöyle bir tipte olması düşünülebilir» diyor. Ama Survey Kurulunun içerisinde inşaiye mütehassısları da mevcuttur.

REİS — Nusret Safa Coşkun.

NUSRET SAFA COŞKUN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlarım; sayın vekile cevabımı son cümlelerinden başlıyarak vermek istiyorum. Atâ Nutku Bey, yalnız mevzuubahis gazetede değil, muhtelif gazetelerde Üsküdar vapuru tipi gemilerin körfezde asla çalışamıyacağını ifade etmişlerdir. Ben bir teknisyen değilim. Vekil bey çok değerli bir havacıdır ama denizle gök arasında çok mesafe olduğundan sözü teknisiyenlere bırakmak daha doğru olur.

Bir mütehassıs yazara göre Üsküdar gemisinin teknik kifayetsizliği hakkındaki önemli noktalar özet olarak şöyledir:

1. 1927 de inşa edilen Üsküdar'ın oturulacak yeri az olduğu halde gayrinizami olarak 250 kişilik yer yapılmıştır.

2. 1934 de mühendis olmıyan Herman Dick ve Formen Rıza tarafından geminin baş tarafı üç metre uzatılmıştır. Bu yüzden geminin Fribot (Su üstü muvazene hesabı) bozulmuştur.

3. Dümen seri dönme kabiliyetini kaybettiği için dümen yelpazesine hiçbir ilâve yapılmamıştır.

4. Kaptan köşkündeki dümen tertibatı çok devirlidir ve bilyalıdır.

5. Geminin Bargariçaları yoktur.

6. Geminin kaydı klâsını Lloyd 1927 de yapmıştır. Tadilden sonra gemi Lloyd'a gösterilmemiştir.

7. Kamaralar güverteden alçaktır. Güverteye çıkan sular kapı ve pencerelerden içeriye girmektedir.

8. Tek uskurlu olmasına rağmen başgüverte sabitleştirilmiş, kapatılmıştır. Bu da muvazenede rol oynamıştır.

9. Üsküdar bir ara Çanakkale'de askerî işlerde çalışmış, bu sıralarda kamaraları kalın kalaslarla kaplanmıştır.

10. Şahadetnamesiz liman kaptanı olan Mehmet Ahçı'nın bu gemiye verilmesi büyük bir ihmaldir.

Bundan başka Üsküdar gemisinin, ilk ve son soruşturmalar sırasında yapılacak keşiflerde hali aslisi ile muhafazası için bir cürüm aleti olarak Adlî Encümen Dairesi tarafından muhafazası istenmektedir.

Muhterem arkadaşlar, hatırlıyacaksınız ki, bir müddetten beri keşifler yapılmaktadır, meyil tecrübeleri yapılmaktadır. Sızan haberlere göre meylin bozuk olduğu bildirilmektedir. Bir inşaiye mutehassısının ifadesine göre hakiki durum şudur....

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Adı nedir o inşaiye mütehassısının?

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — İngiltere Deniz Ataşesi yardımcısı ve Amerika'da Gemi Yüksek İnşaiye ve Makina Mühendisliği tahsil etmiş olan Fevzi Ünal'dır. (Soldan; «Bunlara ne lüzum var?», sesleri)

Diyor ki; «Bu üsküdar vapurunun perişan enkazını bittetkik edindiğim ve fenne dayanan müspet kanaatimdir. Tafsilâtını sırası gelince umumi efkâra adalet huzurunda da arz edeceğim. Kanaatimi hulâsa olarak belirtmek için şimdilik:

a) Üsküdar vapuru gelişigüzel tadil ve ilâvelere uğrıyarak muvazeneti tehlikeli hale gelmiştir.

b) Tulâni ve arzani mûkavemetten mahrumdur. Teknede sızdırmazlık mevcut değildir.

c) Beynelmilel denizde can emniyeti mevzuatının gerektirdiği mâna ve zarurette can kurtarma vasıta ve teçhizatına, rahne ve yangınla mücadele teçhizatına ve muhabere emniyetine malik değildir. Zira denizde can kurtarmadan maksat yolcu ve mürettebatın denize düşme halinde yalnızca sephiye vermekten ibaret olmayıp donmaktan muhafaza, ilk tedavi, açlıktan korunma, istimdat ve deniz hayvanatından korunma hususlarını da ihtiva eder. Üsküdar vapurundan facia günü toplanabilenlerin büyük ekseriyetinin can yeleklerine rağmen donarak ölmüş olmaları bunun en büyük ispatıdır. Her sınıf yolcu vapurlarında ne nispet ve evsafta can kurtarma vasıta ve teçhizatı bulunması gerektiğini sırasında arz edeceğim.

d) 31 senedir memleketimizde insan nakleden vapurun, Almanya'dan yurdumuza gel-

dikten sonra oldukça eski bir tarihte ve en perişan ve kontrolsuz bir şekilde tamir görmüş olduğu ve bundan sonra zikre değer bir tamir ve hele asla bir bakım görmediği her haliyle ayandır. Zira bakımsızlıktan mantarlaşmış ve elle koparılabilen üst güverte kaplamaları hiçbir takviye kullanılmayıp trifon denilen irice vidalarla bağlandığı için denizin bir iki sillesiyle hiçbir iz bırakmadan kaptaniyle beraber uçan kaptan köşkünün yeri, beynelmilel mevzuatta lâstik contalı, içten ve dıştan emniyetli kapama tertibatlı olması icabederken contasız, kelebek ve mandalsız olup kendi ağırlığı ile oturan başaltı kaportası ve sicimle bağlı makina dairesi kaportası alt ikinci mevki salon altını tamamen kaplıyan arzani ve tulâni taksimattan mahrum bölmenin yalnızca sikletleriyle oturan ve faciada yerlerinden kaybolmuş çürük tahtalarla kapalı ağzı, civata şöyle dursun, vida dahi kullanılmayıp ilk burkulma ve bükülmede yerlerinden ayrılmış âdi marangoz çivileriyle yapılmış üst güverte salon inşaatı, devrilen kanepe darbesiyle delinmiş alt ikinci salon döşeme tahtaları, denizin bir iki çullanmasiyle iki yerinden tamamen göçmüş olan alt birinci salon tavanı..

Aziz arkadaşlarım, şahsi kanaatim olarak değil bir mütehassıs raporuna istinaden arz ettiğim hususlar gereğince idari mesuller bu geminin batışından evvel icabeden takyidat ve itinayı göstermemişlerdir.

REİS — Münakalât Vekili.

MÜNAKALÂT VEKİLİ FEVZİ UÇANER (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, geçen sefer de arkadaşımdan rica etmiş ve demiştim ki, bu hususların cevabını sonraya bırakalım, şimdi mevzuubahis etmiyelim. Arkadaşım, yine aynı şeyleri söylüyor. Geminin burnunun uzatılması, baştarafının bozulması gibi. Bunların hepsinin cevabı vardır. Geminin durumu hakkındaki bütün safahati bir heyet tarafından kontrol edilmiş ve tesbit edilmiştir. Bunlar mahkemeye tevdi edildi ve halen gemi mahkeme emrinde bulunmaktadır. Binaenaleyh, şimdiden bu hususlar üzerinde münakaşa açmaya lüzum yoktur. Zannediyorum ki, Sayın Nusret Safa Coşkun'un da eline gelmiştir. Dünkü münakaşamızda Avukat Suat Tahsin Türk diye bir arkadaş mektup yazdı bana. Esatoğlu'na, kendilerine ve savcıya göndermiştir. Diyor ki: «Birtakım şeylerden bahsediyorsunuz. Bütün bunların politika yeri olan Parlâmentoda konuşulmasının zamanı olmadığına kaaniim. Elimde vesaik yoktur. Olsa da gelip söyliyemem. Bunu adalet tahkik edip size bildirecektir. Bunlara cevap vermekte mazurum.»

Adaleti müşkil bir duruma sokmak istemem. (Soldan, bravo, sesleri)

REİS — Nusret Safa Coşkun.

NUSRET SAFA COŞKUN (Erzincan) — Muhterem arkadaşlarım, ilk sözlü sorum dolayısiyle huzurunuza geldiğim zaman bu işin adalette olduğunu ve suallerimi izah ederken asla ihtilât yapmamaya dikkat göstereceğimi söylemiştim.

Vekil Bey, işlerine geldiği zaman bana cevap veriyorlar, işlerine gelmediği zaman adalet paravanasının arkasına saklanıyorlar. Adalettedir, deyip geçiyorlar. Meselenin adalette olmasını kabul ediyorum arkadaşlar. Diyelim ki, müddeiumumilik tahkikatını ikmal etti, bunların tevkifine karar verdi. Halbuki bugün faciamn mesulleri hattı üstüvada vapur arıyorlar. (Soldan; gürültüler) Niçin dışarı çıkmalarına izin veriliyor, bunlara kim izin veriyor? (Soldan, gürültüler) Yine sualin içinde kalalım.

Zaman zaman Vekil Beyin adalet paravanası arkasına sığınması doğru değildir.

REİS — Rica ederim, böyle bir sığınma mevzubahis değildir. Meselenin mahkemede olduğunu zatı âliniz de biliyorsunuz .Sözlerinizi ona göre idare ediniz.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Arkadaşlarım, benim, Sayın Vekile söylemek istediğim şudur: Diyorlar ki, bâzı hususları izah ettiğim zaman bunlar diğer suallerle ilgilidir, o zaman cevap vereceğim. Sırası geliyor, söyliyemem, diyorlar. Bu hususlar benim sorumla alâkalı değil midir?

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Alâkalı. Tahtanın çürük olduğundan bahsediyorsun. Eseri bile bulunmayan tahta için tahta çürüktür, diyorsun.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Arkadaşlarım, söze başlarken bir teknisiyen olmadığımı ifade ederek başladım. Bir mütehassıs şahsın vapurun durumu hakkında yazmış olduğu rapordan sizlere okudum. (Gürültüler)

REİS — Lûtfen devam buyurun, sözünüzü bitirin efendim.

NUSRET SAFA COŞKUN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Vekil vapurun burnunun üç metre uzatıldığından, safra yapması hususunda bir sualim olduğundan bahsettiler. Halbuki şimdi okuduğum sual içinde, bundan sonraki mütaakıp suallerde sorduğum hususlar açıkça belirtilmiştir, bunları konuşacağız ve cevabını arz edeceğiz.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

7. — Tokad Mebusu Faruk Ayanoğlu'nun, İşçi Sigortaları Kurumu hastanelerinde derin radyoterapi yapan servislerin mevcudolup olmadığına dair sualine Çalışma Vekili Hayrettin Erkmen'in, şifahi cevabı (6/140)

REİS — Faruk Ayanoğlu, buradalar mı? (Burada, sesleri) Çalışma Vekili, buradalar. Suali okuyoruz, efendim.

15 . IV . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorumun Sayın Çalışma Vekili tarafından şifahi olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygılarımla rica ederim.

Tokad Milletvekili
Dr. Faruk Ayanoğlu

İşçi Sigortaları Kurumu hastanelerinde (Derin radyoterapi) yapan servis var mıdır, var ise, bunlara tahsis edilen yatak miktarı ne kadardır?

REİS — Çalışma Vekili.

ÇALIŞMA VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — İşçi Sigortaları Kurumu Nişantaşı hastanesinde derin radyoterapi yapan bir servis mevcudolup, bu serviste aynı zamanda sathi radyoterapi de tatbik edilmektedir.

Emsali müesseselerin bir kısmında olduğu gibi, bu servise tahsis edilmiş yatak yoktur. Hastalar servise ayaktan gelip şua tatbikatı yapıldıktan sonra gitmekte veyahut hastanenin diğer kliniklerinden gelerek tatbikatı mütaakıp yataklarına dönmektedirler.

REİS — Faruk Ayanoğlu.

FARUK AYANOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlarım, bugün memleketimizde üç milyon işçi mevcudolup, bunların 622 bini sigortalıdır. Bu sigortalı işçilerden 200 bin kadarı İstanbul'da çalışmaktadırlar. Büyük işçi zümresinin derin ihtiyaçları olan yatak miktarı maalesef işçi nispetine göre çok azdır. Bu ihtiyaçlar bilhassa İstanbul'da en had şekilde kendisini hissettirmektedir.

Memleketimizin birçok bölgelerinde işçi sigortaları hastanesi mevcut değildir. Mevcudolan hastanelerde de mütehassısların bulunmayışı, alet ve cihazların nâtamam oluşu sebebiyle taşradan İstanbul'a tedavi edilmek maksadiyle hastalar gönderilmektedir. Zaten İstanbul işçilerinin yatak ihtiyacını karşılıyamıyan servisler maalesef bu hastalar yatırılmamakta ve sokaklarda kalmaktadır. Vekil Beyefendinin arz ettikleri gibi, bundan bir buçuk sene evvel Nişantaşındaki işçi hastanesinde derin radyoterapi yapan bir servis açılmıştır. Bu servisin Filips Cihazları Şirketi tarafından monte edilmiş ve günde vasati 20 sathi 30 derin tedavi yapmak suretiyle haftada beş gün çalışarak senede 6 bin cıvarında hasta tedavi etmektedir. Taşradan İstanbul'a gelen hastalar; yatak bulunmaması sebebiyle, biraz evvel arz ettiğim gibi, sokak arkasında kalmaktadırlar.

Zira İşçi Sigortalarının Nişantaşı Hastanesi 250 yataklıdır. Bunun 40 adedi dahiliyeye aittir. Kanserli hastaların yatması icabederse buraya yatmaları iktiza ediyor. Halbuki dâhiliye kendi hastalarını yatıracak yer temin etmekten âcizdir. Bu suretle hiçbir zaman hastalar yatak bulamamakta, bunlara günde 8 lira verilip, bununla ye, iç, yat ve vesait ücreti ver, hastaneye gel tedavini yaptır, demektedir. Biliyorsunuz ki arkdaşlar bugün 8 liranın en ufak bir kıymeti yoktur ve hiçbir mâna ifade edecek... (Soldan, gürültüler.)

REİS — Faruk Bey, rica ederim para kıymeti üzerinde mütalâaya girişmeyin.

FARUK AYANOĞLU (Devamla) — Peki efendim, onu kesiyorum. Efendim bu kadar az ücretle geçinemiyen hastalar, malûmunuzdur ki, kenserli hastaların vücutlarının birçok yerlerinde kanser plâkları, yaralar ve fistüller vardır. Bu şerait altında olan hastayı ekseri ahvalde oteller de kabul etmemekte... (Soldan, «misai göster» sesleri) Sabredin efendim, misal vereceğim. Şimdi müsaade buyururlarsa Yüksek Heyetinize isim vererek misaller arz edeceğim:

171306 sigorta numaralı Nuri Çakmak, İnopérable dil kanseri, metastas ve unkta mütaaddit fistüller teşhisiyle yatırılması kaydı ile İzmir'den gönderilmiş, tâli enfeksiyon neticesi septisemi ve yüksek ateş ile Nişantaşı hastanesine müracaat ettirilmiş, hasta anemik, adinamik, bit-

kin müracaat ettiği otellerin hiçbirine alınmıyor, kahve köşelerinde yatıyor, sürüne sürüne tedaviye gidiyor,

İkinci hasta : 139.429 sigorta No. lı Bektaş Yılmaz. 12 Mart 1958 günü Sivas'ta gördüm. Bitkin halde idi, uzun uzun dert yandı. Darenk kanseri teşhisi ile 6 . II . 1958 günü Sivas şubesi tarafından yatırılıp tedavi edilmesi kaydiyle Nişantaşı hastanesine gönderilmiş, yatak yokluğundan bittabi yatırılmamış, oteller de almamış, o da sürünerek tedaviye devam etmiş.

3 ncü hasta 69.873 sigorta numaralı Rasim haftalık ve müşahedeyi mütaakıp 26 . XI . 1957 günü yatırılması kaydiyle Bursa'dan Nişantaşı hastanesine gönderiliyor. Hasta bitkin, kansız, ayakta duramıyacak kadar mecalsiz, yatak olmadığı için yatırılmıyor. Eline sıkıştırılan 8 lira ile her gün gidip gelmesi tenbih ediliyor. Bir haftalık ve müşahedeyi mütaakıp 26 . XI . 1957 günü tedaviye başlanıyor. Fakat hasta bakımsızlık neticesi hastalığın verdiği bitkinliğe bir de şuanın inzımamı ile âdeta eriyor ve 9.XII. 1957 günü Galata köprüsünde düşüp ölüyor. Vaziyet İstanbul İşçi Sigortaları Müdürlüğüne aksettiriliyor; onlar da yataksızlık sebebiyle ölümü tacil edilen bu zavallıyı Feriköy mezarlığına defnettiriyorlar.

REİS — Bir dakikanız kaldı Faruk Bey.

FARUK AYANOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, size bu misalleri artırmak mümkündür. Fabrika işçileri ellerine verilen 8 lira ile kendilerine bakamamakta ve sokaklarda kalmaktadırlar. Eğer hastalığın tesiri ile bitkin vücutlarına hastaneye yatırılıp gerekli ihtimam gösterilmezse ölüm vakaları tevali edecektir. Derhal tedbir almaya mecburuz.

Radyoterapi yataklarını yalnız İstanbul'da yapmak da kâfi değildir. İşçi miktarının kesif bulunduğu Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Eskişehir, Zonguldak ve Sivas gibi büyük merkezlerde böyle tesislere şiddetle ihtiyaç vardır. Hastane yaptırmayıp sigorta primlerini işçinin hiçbir suretle işine yaramıyan apartman ve hanlara yatıranların tedbirsizlik sebebiyle ölüm vakaları arttığı takdirde veballeri büyük olacaktır.

REİS — Çalışma Vekili.

ÇALIŞMA VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlar; Sayın Mebusun sualini bir kere daha beraber okuyalım : (İşçi Sigortaları Kurumu hastanelerinde derin radyoterapi yapan servis var mıdır, var ise bunlara tahsis edilen yatak miktarı ne kadardır?)

Sual bu. Bu sualin yapılan apartman ve hanla, bu sualin bitkin hastalarla, bu sualin işçi sayısiyle münasebetlerinin tesisi hususunu ben kendisine bırakıyorum. Bana deseydi ki; bu serviste kaç hasta tedavi edilmiştir, kaçı şifayabolmuştur, kaçı şifa bulmamıştır, ben kendisine bunların rakamlarını verebilirdim. Maksat bu idiyse bu şekilde sorabilirdi. Yok, maksat bu sualin arkasında bir polemik yapmaksa bunu kemaliyle yapması gerekirdi. Şimdi, arkadaş soruyor; «Derin radyoterapi yapan servis var mıdır?» Arkasından diyor ki; «İşçi sayısı memlekette üç milyon.» Değil üç milyon. Sigorta kanunlarına tâbi, İş Kanununa ve diğer kanunlarla sigorta edilen işçi adedi, bir milyonun dununda. Bir kere, malûmat yanlış. Sonra, hastalık sigortası, kendisinin bilmesi lâzımgelir ki, henüz memleketin bütün sathına yayılmış değildir. Bu, kararnamelerle sene besene tesbit ediliyor. Hastaneleri, umumi işçi sayısına nispet etmek doğru değildir. Ancak, sigortanın tatbik edildiği yerlerdeki duruma göre mukayese yapmalıdır.

Sonra, misal veriyor; hastalar yatırılmamış, bitkinmişler, bâzıları maalesef vefat etmişler. Bu hususu, bilmiyorum bize mi tevcih ediyorlar, yoksa kendi meslektaşlarına mı? Hastayı yatırmıyan hekim, yatırılmasına lüzum görmemişse bunun teknik icabını elbette hekimler bilirler. Ben bilmem.

Bir husus daha var; kendileri hekimdir, acaba tedavileri altında bulundurdukları hastalardan hiç mi rahmeti rahmana kavuşan olmamıştır? Her ne ise. Asıl söylemek istediğim son cümleleridir. Kendileri diyorlar ki, siz primleri alıyorsunuz, bu paralarla hastane yaptıracağınız yerde, işçinin hiçbir alâkası olmıyan, istifadesi olmıyan apartman, iş hanı yaptırıyorsunuz.

Arkadaşlar; kendileri beni mâzur görsünler, sorularını tamamen lüzumlu malûmattan mahrum olarak getiriyorlar. Bir kısım paraları gayrimenkule yatırmak İşçi Sigortaları Kanununun bir icabıdır. Bunun yanıbaşında, bütçe müzakereleri vesilesiyle açıkladığımız veçhile, memlekette 1960 senesine kadar tatbik edilecek olan hastalık sigortasının icabettirdiği sıhhi tesislere

ait programımız vardır. Ve hangi vilâyette ne miktarda yatak ihtiva eden sağlık tesisleri yapılacağı burada konuşulmuştur. Bütün bunları bir an için tahattür ederek bu yolda isnatlar yapmaması iktiza eder. Gayrimenkuller yaptırmak kanunun bize tahmil ettiği bir vazifedir. Sigorta teşekkülünün ve sigorta fonlarının iktisadi bakımdan muhafaza altına alınması için yaptırılması lâzımgelen plasman yerleridir. Bunu böylece belirterek arkadaşımızın bilgisine arz etmek isterim.

Ama arkadaşımız yapılan iş hanları ve apartmanlarla memleketimizin bir tarafından imarını, diğer taraftan iskân şartlarının ilerlemesini fazla görüyorlarsa bu yolda diğe bâzı arkadaşlarımız gibi imar hareketlerine takılıyorlarsa onu da söylesinler, cepheden gelsinler...

REİS — Faruk Ayanoğlu.

FARUK AYANOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlarım, Vekil Beyefendi bir hoca gibi, ders verir gibi konuştu. (Soldan, «ne yapsın?» sesleri; «lâzım» sesleri)

Kendileri bilsinler ki, bir mebusun üslubu o mebusun bileceği, düşüneceği tarzdır. Hiçbir kimsenin onun üslubunu değiştirmeye ne yetkisi vardır, ne de imkân vardır.

Evvelâ vermiş olduğum üç milyon rakamı yanlış değildir. Bugün memleketimizde üç milyondan fazla işçi vardır. Belki İşçi Sigortaları Kanununa tâbi olanlar bir milyondur. Ben de 622 bin demiştim. Daha doğrusu 621 - 7 dir; bu Vekil Beyin rakamları. Bu 1 milyon raddesindeki işçi miktarını İşçi Sigortaları Kanununda yapılması gereken ufak bir tadille üç milyona çıkarmak derhal mümkündür.

REİS — Çok rica ederim, muayyen hususlarda ve sual dâhilinde. (Sağdan, «Vekil söyledi» sesleri)

FARUK AYANOĞLU (Devamla) — Bunun dışında muhterem arkadaşlarım, Vekil Bey birinci defa yaptıkları konuşmalarının başında; «Yatak olmadığı için hasta yatırılamamaktadır» dediler. Kabahat yatak olmadığı için yatırmıyan hekimde değil, yatak adedini artırmıyan Vekil Beydedir. Bu sebeple çok iyi çalışan meslekdaşlarıma târizde bulunmamaları icabeder. Kendilerini bir kere daha huzurunuzda hürmetle yâdederim.

Bir de dediler ki, kendilerinin tababet hayatlarında ellerinde ölen hasta olmamış mıdır? Olmuştur, ancak, ihmal yüzünden ölen hasta olmamıştır. Vekil Beyin sokak ortasında yatırılmayıp hastaların ölmesine gönülleri razı oluyor mu? Lûtfen evvelâ bunun cevabını versinler. Denmektedirler ki, İşçi Sigortaları Kurumu hastane yaptırmaktadır. Evet, doğrudur. Meselâ; Nişantaşı Hastanesi 1949 da açılmıştır. Henüz bir binaya sahip değildir, altı paviyon halinde vazife görmektedir. Paviyonların iki tanesi sigortanındır, dört tanesi şahıslardan kira ile tutulmuştur. Vâdedildiği halde senelerden beri, bugüne kadar yapılamamış olan Nişantaşı Hastanesi mevzuunu herkes bilmektedir. Bu, âdeta bir yılan hikâyesi halini almıştır.

Bundan beş, altı ay evvel başlanan Dilberzadelerin İşçi Sigortası Hastanesi karşısındaki altı katlı muazzam binanın inşaatı bitmiş ve hastane olarak hizmete girmiştir. Buna karşılık Sultanahmet Hastanesi Kâmil İdil'in Umum Müdürlüğü zamanında 1952 senesinde dokuz ayda bitirilmek va'di ile temeli atılmış, aradan altı seneden fazla zaman geçtiği halde bitirilememiştir. Bu yakınlarda da biteceği tahmin edilmemektedir.

REİS — Rica ederim, mevzu üzerinde konuşun, efendim.

FARUK AYANOĞLU (Devamla) — Binaenaleyh arkadaşlarım, benim maksatım polemik yapmak değildir, Bugün işçinin yataksızlıktan dolayı çektiği âzabı tebarüz ettirmektir. Biz ikaz edelim, inşaallah Vekil Bey de himmet sarf ederler, biz de o zaman gelir kendilerine bu kürsüden teşekkür ederiz.

REİS — Çalışma Vekili.

ÇALIŞMA VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem mebus arkadaşımdan rica ediyorum : İşçi Sigortalarının hastane, yatak, tedavi ve bunların müessiriyet bakımından münakaşasını mümkün kılacak bir sual ile Meclisi Âliye gelirlerse müphem şekilde ve ithamkâr şekilde temas ettikleri hususlara cevap vermek imkânını bulmuş oluruz. Ama, sorduğunuz sual bu değil, muhterem arkadaşım. Siz şunları soruyorsunuz : «İşçi Sigortaları Kurumu hastanelerinde derin radyo terapi yapan servis var mıdır? Varsa bunlara tahsis olunan yatak miktarı ne kadardır?»

Yatak var, diyoruz. Ondan sonra geçiyorsunuz hastane sayısına.. Arkasından ölüm vakalarından bahsediyorsunuz, sokakta ölmüşlerdir,

diyorsunuz. Bu doğru mu, değil mi tesbit etmiyorsunuz? Hakikaten bunlar ölmüşlerse, ölüm sebepleri nedir, hastalıkları nedir, yatırılmaları gerekirken yatırılmamışlar mıdır? Bunların tetkik edilmesi gerekir. Bunları şu anda tahkike imkân yoktur. Ben sorunuza kemaliyle cevap verdim.

Ayrı ayrı sualler sormak suretiyle aydınlatılması mümkün olan konular vardır. Rica ediyorum, yerinde suallerle gelirlerse göreceksiniz ki, endişeleri vârit değildir.

İşçi Sigortaları Kurumunun faaliyeti umumi olarak inkişaf etmiş ve cidden tatminkârdır. Bunu size gösterme imkânını sual sorduğunuz zaman bulacağınıza eminim.

REİS — Faruk Ayanoğlu.

FARUK AYANOĞLU (Tokad) — Sorum gayet vazıhtı. Vekil Beye diyorum ki bu gün işçi hastanelerinde radyoterapi servisi mevcut mudur, mevcut ise kaç yataklıdır? Vekil Bey buyurdular ki servis mevcuttur, fakat yatak yoktur. Binaenaleyh tekrar ediyorum. Vukubulan ölüm hâdiseleri yataksızlığın neticesidir. Sualimin içinde kaldığımı zannediyorum ve mutlaka sualimin içindeyim.

Arkadaşlar, Vekil Bey de bilirlerki, kanserin bir kısım tedavisi radyo terapi ile yapılır. Hepsinde cerrahi tedavi mümkün değildir. Kendilerinden son olarak rica ediyorum. 13 ncü Genel Kurul Toplantısında vermiş oldukları rakamlar bende mevcuttur. Fakat bunlar da tatminkâr değildir. 1 578 yatak adedi 700 bini mütecaviz işçiye kâfi değildir. Bu bakımdan yatak adedinin her şeye rağmen, han, apartıman v. s. gibi gayrimenkule tercihan artırılması artık bir zaruret halini almıştır. Aksi takdirde ölüm vakaları gün geçtikçe artacaktır. O takdirde de ve bal ikazınıza rağmen hareketsiz kalan Sayın Hayrettin Erkmen'e raci olacaktır.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — Bankalar kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/70)

REİS — Bankalar kanunu lâyihası üzerindeki müzakerelere devam ediyoruz efendim.

Efendim, 47 nci madde üzerinde bundan evvel yapılan müzakerelerin kifayetine dair bir takrir var. Encümenin beyanı var mı? Encümene söz veriyorum. Buyurun efendim.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Efendim, banka kredileri tanzim komitesi bünyesi hakkında muhterem umumi heyete bundan evvel encümenin görüşünü arz ve izah etmiş idim. Ondan sonra bâzı Mebus arkadaşlarımızın serd ettikleri iddialar birbirini velyetti ve birtakım mukabil iddialar ortaya atıldı. Kifayetin reye konmadan evvel hafızalarınızı, gayet kısa, tazelemek suretiyle bir noktaya temas etmek istiyorum.

Evvelâ 47 nci maddenin sevkı 1955 te ki, metni Meclise gelmiş, dört encümenden geçmiştir. Encümenler bugün Muvakkat Encümenin huzurunuza sevkettiği bünyeye mütenazır ve aynı bünyeyi taşıyan hükümler tedvin etmişlerdir. Orada yapılan müzakereleri nazarı dikkate almak suretiyle ve encümenimiz de o mütalâaları kabul ederek böyle muhtelit bir bünyede komisyonun teşkilini uygun görmüştür.

Şimdi, Fethi Çelikbaş arkadaşım, idareye mensubolan elemanlarla siyasi şahsiyetlerin ayni komisyonda birleşmelerinin bâzı mahzurlu tarafları olacağını ve rey beyanlarında kendilerinin serbest kalamıyacaklarını ileri sürdüler. O itibarla evvelâ bir idari veya serbest meslekten müteşekkil olan eksperlerden müteşekkil bir heyette tetkikini ve ikinci kademe olarak siyasi teşekküle verilmesinin daha uygun olacağını mütalâa buyurdular, Almanya'dan misâl verdiler.

Bir kere kendilerinin dayandıkları mucip sebeplerin içinde yaşadığımız realiteler şöyle izah edilmektedir.

Eğer kendilerine vazife verdiğimiz mühim yerler işgal eden idaredeki insanlar, vekillerin emrinde olmayan bir vekâlette çalışmayan, serbest hayatta bulunan banka mümessilleri her türlü tesiri bertaraf edecek şahsiyetler ise, ki böyle olduğunu kabul etmek lâzım, bu hususa biz de iştirak ediyoruz, bu zevatın vekil karşısında, vekil gıyabında fikirlerinden vazgeçmelerini teknik noktalara taallûk eden müdafaalarından sarfınazar etmeleri mantıkan da, aklen de kabili izah degildir. Bu nevi hissi izah

tarzını kanun metni ile imtizaç eder görmemekteyiz.

Arkadaşımızın tasviyelerinin, tatbikatta tahakkuku münkündür, filhakika 13 kişilik bir komite her hangi bir meseleyi ele aldığı zaman toplu olarak konuşacak değildir, teknik hususlarda su komisyon halinde tetkiklerde bulunabilecektir. Buyurdukları cihet, bugün bile bu suretle tahakkuk etmektedir.

Halen Türk parasının kıymetini koruma Kanunu gereğince teşkil edilmiş bulunan Komisyon böyle bir bünye içinde çalışmakta ve vazife görmektedir.

Fethi Çelikbaş arkadaşımızın ortaya attıkları mahzurların görüldüğüne dair ortada fiilî bir delil mecvut değildir.

Encümenlerde böyle geçmiş, dört encümen bu suretle kabul etmiş; muvakkat encümene geldi, biz de böyle kabul ettik.

Bunun dışında arkadaşlarım; meselâ Fransa'da Kredi Konseyi; bir bakanın, Maliye Vekilinin reisliği altında toplanmaktadır. Diğerleri onun emri altındaki umum müdürlerle tıpkı bizdeki gibi serbest sahada çalışan banka mümessillerinden teşekkül etmektedir. Onun dışında İtalya'da da vaziyet böyledir. Ve bâzı diğer memleketlerde de bu muhtelit sistemi kabul etmişler ve yürütmüşlerdir. Böyle bir mahzur mevzuubahis değildir. O itibarla kısaca bu izahatımla da arz ettiğim gibi teklif ettiğimiz encümen maddesindeki bünye bizim kendi realitelerimize daha uygundur. Bu sebeple bu tekliflere iltihak imkânsızdır. O suretle kabulünü istirham ediyoruz efendim.

REİS — Ferid Melen.

FERİD MELEN (Van) — Muhterem arkadaşlarım geçen celseden beri devam eden münakaşanın mevzuu şudur : Hükümet tasarısında, kredileri tanzim komitesi ihdasına ait bir madde mevcuttur. Bizim ileri sürdüğümüz esaslara mutabık olarak müsteşarlar, umum müdürler ve banka müdürlerinden müteşekkil bir heyet kurulması teklif edilmektedir. Encümen bunu Hükümetten üç üye ile idare mensuplarından mürekkep muhtelit bir komite teklif etmektedir. Hükümet bu noktada ne diyor bilmiyorum. Gelip burada görüşlerini bildirmiş değillerdir. Bilhassa bu kanunla birinci derecede alâkalı olan Ticaret Vekili her nedense bu kanunun müzakeresi başladığı zaman Meclisi terk edip çıkmaktadır. Ticaret Vekiline bâzı sualler soracaktım. Bu meselede Ticaret Vekili ne fikirdedir, bilmiyorum. Bendeniz bunu Anayasa zaviyesinden ele alınması icabeden bir mevzu halinde de görüyorum. Anayasamıza göre vekiller, İcra Vekilleri Heyetinde vazife alır. Onun dışında başka bir heyet içinde vazife alacaklarına dair bir hükme tesadüf edilmez. Yoktur. Mesuliyet bakımından, bunun ehemmiyeti vardır. Üzerine mesuliyet tahmil ettiğimiz bir heyet teşkil ediyoruz. Bu heyet kararlar alacaktır. Bu heyetin içinde memurlar da vardır. Memurların mesuliyetlerinin tesbiti başka usullere, vekillerin ki, başka usullere tâbidir. Bu bakımdan Anayasa Komisyonumuzun bizi tenvir etmesi icabettiği kanaatindeyim.

Ben, bütün bunları dikkate alarak Hükümet metninin Anayasamıza ve maslahata daha uygun olduğunu görüyor ve Hükümet teklifinin kabul edilmesini rica ediyorum.

REİS — Efendim; kifayeti müzakere takriri var, okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

47 nci madde üzerindeki müzakereler kâfidir. Reye vaz'ını arz ve teklif ederim.

Kayseri Mebusu
Servet Hacıpaşaoğlu

REİS — Kiyafeti müzakere takririni reye arz ediyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Takrirler vardır, efendim. Okuyoruz.

Başkanlığa

Arz ettiğim sebeplere binaen, Hükümet lâyihasındaki 47 nci maddenin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Van Mebusu
Ferid Melen

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

47 nci maddeye, şifahen arz ettiğim gerekçeye binaen, kredi tanzim komitesine Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Teşkilâtı Konfederasyonlarınca seçilmiş bir mümessilin de âza olarak alınmasını arz ve teklif ederim.

Ankara Mebusu
Hasan Tez

Reisliğe

Şifahen arz ettiğim sebeplerle 47 nci maddede mevzubahsedilen banka kredilerini tanzim komitesinin evvelâ eksperlerden mürekkep bir komite olarak, ikinci de bu komitenin kararlarını tetkikten sonra İcra Vekilleri Heyetine tevdi edecek, ilgili vekillerden teşkil edilecek şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Burdur Mebusu
Fethi Çelikbaş

(Van Mebusu Ferid Melen'in takriri tekrar okundu.)

REİS — Encümen ne diyor?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — İştirak etmiyoruz.

REİS — Encümen iştirak etmiyor.

Ferid Melen arkadaşımızın takririni reye arz ediyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Reddedilmiştir.

(Ankara Mebusu Hasan Tez'in takriri tekrar okundu.)

REİS — Encümenin mütalâası var mı, efendim?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — İştirak etmiyoruz.

REİS — Encümen iştirak etmiyor. Takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Takrir reddedilmiştir.

(Burdur Mebusu Fethi Çelikbaş'ın takriri tekrar okundu.)

REİS — Encümenin mütalâası var mı efendim?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — İştirak etmiyoruz.

REİS — Encümen iştirak etmiyor. Takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Takrir reddedilmiştir.

Maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bankaların iştirakleri

MADDE 48. — Bankaların iştiraklerine veya doğrudan doğruya kuracakları müessese ve ortaklıklarına tahsis edecekleri sermayelerin umumi yekûnu ödenmiş veya Türkiye'ye fiilen tahsis olunmuş sermayeleri ile ihtiyatları yekûnunun % 10 unu tecavüz edemez.

Ancak, memleketin iktisadi kalkınması için lüzumlu ve munhasıran sanayi, maadin, enerji, nafıa, nakliyat ve ihracat işleri ile müştagil veya munhasıran bu sahalara kredi açmak üzere kurulmuş iştirakleri ve teşebbüsleri bu hükümden müstesnadır.

Yatırım bankalarına ait hükümler hususi kanunla tanzim edilir.

Bankaların doğrudan doğruya veya bilvasıta sermayelerinin % 20 sine sahip bulundukları iştirakleri; ana banka hisse senetlerini satınalamazlar, rehin olarak kabul edemezler ve mukabilinde avans veremezler.

REİS — Fethi Çelikbaş, buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — 48 nci maddenin ikinci fıkrasında bankaların, sanayi, maadin, enerji, nafıa ve ihracat işleriyle uğraşan iştirak ve teşebbüslerine ait bir hüküm konmuştur. İstisnai bir hüküm...

Evvelce de arz ettim; Bankalar gerek iştirak halinde, gerek doğrudan doğruya bir zirai işletme vücuda getirecek olurlarsa veya bir hayvancılık işletmesi vücuda getirecek olurlarsa bu hükme göre istifade etmeye imkân yoktur. Acaba bankaların bu çeşit işletmeler kurması veya böyle teşekküllere iştirak etmesini komisyon arzu mu etmiyor ki, bunu onun için koymuş olsun. Yoksa bir zühul müdür?

Şimdi en mühim meselemiz arkadaşlar... Burada âdeta bir temenni ile yer alıyor. O da yatırım bankalarına ait hükümler hususi kanun ile tanzim edilir. Aslında müzakere mevzuu olan kanun lâyihası, yatırım işlerine tahsis yapacak mahiyette olmıyan mevduat bankalarına aittir. Fakat memleketin iktisaden geriliği dikkate alınarak bir adım atılmak isteniyor. Bu suretle mevduat bankalarının muayyen mevzularda muayyen ölçülerde yatırım yapmalarına müsaade ediliyor. Ben bu vesile ile, Türkiye'nin mühim bir noksanı olan sermaye piyasasını tanzim etmek mevzuunda Bankalar Kanununun hazırlanmasındaki ehemmiyetle mütenasip bir mesainin yapılmasını Hükümete hatırlatmak isterim. Sınai Kalkınma Bankası bir aralık teşebbüs etti, Türkiye'de sermaye piyasasının tanzimine mütaallik kaynaklar nerelerden tedarik edilebilir, diye bir broşür neşrettiler. Bilhassa hususi teşebbüs erbabı sermaye piyasasından mahrum olduğu için, bütün temenni ve arzulara rağmen kurulan birçok anonim şirketler aile şirketi karekterinden ileriye gidememektedir.

Çünkü sermaye piyasası Türkiye'de kurulmamıştır. Eğer biz hususi teşebbüs erbabının para kıymetindeki istikrarı muhafaza ederek çalışmasını istiyorsak behemehal sermaye piyasasını vücuda getirmek şarttır. Aksi takdirde müstakar bir para politikası takibetmek imkânı güçtür arkadaşlar. Sermaye piyasasının teşkiline dair çalışmalar varsa, Hükümetten bilgi rica edeceğim. Hayvancılık ziraat ce hattâ bâzı mıntakalarda, teşvik edelim, Türkiye'nin büyük bir derdidir, küçük, küçük ormanların vücuda getirilmesini meselâ kavak yetiştirecek ehemmiyetli bir teşebbüs çıkarsa banka tarafından teşvik edilmelidir. Ama, bilmiyorum artık ziraat içersine girer, diyecekler-se bir şey diyemiyeceğim. Ziraat geniş bir sektördür. Hayvancılık ziraat ve bir arkadaşımın şimdi hatırlattığı transit ticareti de bu kısma ilâve edilirse bendeniz faydalı olacağını umarım. Komisyonun bu hususiaki noktayi nazarını öğrenmek istiyorum.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Efendim, hüküm sarihtir. Birinci fıkrada bankaların iştirak edecekleri ortaklıklarla, re'sen kuracakları müesseselere tahsis edecekleri sermaye, kendi sermayeleriyle ve ihtiyatlarının yekûnunun yüzde 10 u ile tahdidetmiştir. Diğer mevzularda oralara yatırılacak sermaye ile kurulacak işin bünyesiyle sermaye münasebetlerini düşünerek, bunu yüzde 10 un hududu dışına çıkarmayı arzu etmiştir. Ve Çelikbaş arkadaşımızın dediği gibi eğer ziraatte, meselâ kavakçılık yahut da hayvancılıkta bir iştirak kurma veyahut da bir müessese tesis etmek istiyorsa kanunun bu hükmü ile pekâlâ bankalar bunu yapabilecektir. % 10 la mahdut kalmak şartiyle.

Fethi Çelikbaş arkadaşımızın yatırım bankalarına aidolan sözleri ve Türkiye'de sermaye piyasasının mevcudolmadığına dair işaretleri hakikaten yerinde ve şimdiye kadar üzerinde çok söz söylenmiş olan bir mevzudur. Bu itibarla bütün gayretlere rağmen hâlâ yeter derecede ilerlemeye varılamamış dertlerimizdendir. Fakat bu derdi tekrar etmekle değil onun üzerinde fiilen çalışıp bir deva bulmakla ancak memlekete hizmetin kabil olduğunu ifade etmek isterim. Bunun yolu ilmî çalışmaların yanında bir taraftan da Hükümetin çalışmaları ile de alâkalıdır. Muhterem Maliye Vekili de elbette bunu açıklıyacaktır. Yalnız, meselâ kavak mevzuunu ele alıp bunu teşvika mazhar kılmak için «Bunu teşvik et.» diye burada birtakım temenniler izhar etmek, Bankalar Kanununun ruhuna da uygun değildir. Çünkü bu kanunla bir teşvik değil emirler vaz'ediliyor. Bankaların bu gibi mevzularla uğraşması için hiçbir mâni yoktur. Ama behemahal bunu yapacaksın, diye buradan bir emir vermek de doğru bir şey değildir. Bu ihtirazi kayıt dâhilinde bizim de Fethi Çelikbaş arkadaşımızın temennilerine iştirak ettiğimizi beyan ederim.

REİS — Sebati Ataman.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Arkadaşlar, Fethi Çelikbaş arkadaşımız, bu maddenin birinci fıkrasında, bankaların iştirakleri için, kendi ödenmiş sermayelerinin % 10 u nispetinde her sahada iştirakler yapabilecekleri hakkındaki hükmü bir tarafa bırakarak, meselâ hayvancılık işletmesine banka iştirak etmesin mi, buna iştirak etme imkânını vermiyelim mi, bir kavakçılık teşebbüsüne bu bankanın iştirakini Encümen istemiyor mu diye sualler soruyor. Encümen istiyor, ama sermayenin % 10 u kadar. Mesele budur.

İkincisi, arkadaşımız diyor ki, ziraat, hayvancılık, transit... Bunları da koyalım. Şimdi bunları koyduktan sonra fıkrayı müsaadenizle okuyalım.

«Sanayi, maadin, enerji, nafıa, nakliyat, ihracat, zirrat, hayvancılık ve transit işleri.»

Geriye ne kalıyor, arkadaşlar? Manifatura ticaretinden başka bir şey kalıyor mu? Geride bu kalıyor. İthalât diyor. Yani banka bir ithalâta iştirak edecek. Banka bir ticaret şirketine iştirak etmez esasen. İştiraki zaten şayanı temenni değildir.

Ancak iki şey olacaktır: 1. İştirak bu kayıttan müstesna olmak. Evvelâ iştirak edecek teşekkülün memleketin iktisadi kalkınması için lüzumlu «v» diyor şu şu faaliyet sahalarında olması lâzımdır. Bütün faaliyet sahalarını ayırıyor. Fethi Çelikbaş arkadaşımızın mütalâası kabul edilecek olursa bendeniz bunu şu şekilde ifade edeyim ki, «Bankaların iştirakleri» dedikten sonra bankaların memleketin iktisadi inkişafı için, kalkınması için lüzumlu ziraat, balıkçılık; transit ve saireden gayri teşekküllere sermayesinin ancak % 10 u kadar iştirak edebilir. Çünkü istisna

hali bankaların iştirak etmeleri muhtemel olan faaliyet sahalarının büyük bir kısmını alıyor, şuraya koyuyor, buna istisna diyor. Geride şu kadar birşey kalıyor.

Kaldı ki, arkadaşlar, banka sermayesini asgari had olarak iki milyon olarak kabul ediyoruz, yani bir banka, nüfusu, zannederim 100 bine kadar olan şehirlerde 2 milyonla kuruluyor, nüfus yükseldikçe 5 milyonla kuruluyor, kanunun 6 ncı maddesine göre.

İki milyonun yüzde 10 u olan, 200 bin lira ile iştirak eden bir bankanın bu iştirakini arkadaşımız kâfi görmüyorlar mı? İki milyon lira sermayeli bir bankanın bir kavakçılık işi için bir milyon 900 bin lira ile iştirak etmesi halinde bankacılıktan çıkar, bu bir kavakçılık teşebbüsü olur.

Fethi Çelikbaş arkadaşımızın noktai nazarlarında ısrar etmemesini rica edeceğim, ama ısrar edeceklerdir.

REİS — Maliye Vekili.

MALİYE VEKİLİ HASAN POLATKAN (Eskişehir) — Fethi Çelikbaş arkadaşımızın sualine cevap arz ediyorum : Yatırım Bankası üzerinde uzun tetkiklerimiz vardır. Türkiye'de sermaye piyasasının esasını teşkil edecek olan, «Menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanun tasarısı» hazırlanmıştır. Uzun tetkiklerden sonra ve bilhassa İngiltere, Fransa, Almanya, Amerika gibi memleketlerin bu hususdaki mevzuatı tetkik edildikten sonra mütalâaları alınmak üzere borsalar ve alâkalı teşekküllere gönderilmiştir. En son Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğine gönderilmiştir. Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği bizim de tesirimizle, bu hususta yetişmiş bir mütehassısa bu tasarının tetkikini uygun görmüş ve bunun için de yabancı mütehassısla anlaşma yoluna gitmiştir. Müddeti kısadır, birkaç ay içinde bu mütehassıs tetkikini bitirecektir. Binaenaleyh önümüzdeki içtima yılında Meclis açıldığı zaman tahmin ediyorum, Türkiye'deki sermaye piyasasının esasını kuracak olan bu kanun tasarısı yüksek huzurunuza gelmiş olacaktır.

REİS — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Evvelâ Maliye Vekili Beye teşekkür edeyim. Çünkü bu çalışmaların neticesi Türkiye iktisadi hayatında fevkalâde mühim ve yokluğu şiddetle hissedilen bir boşluğu doldurmuş olacaktır. Benim üzerinde durduğum nokta şudur : Prensibolarak, Türkiye'de zirai faaliyetlerle diğer faaliyetlerin, bankalar tarafından açılacak kredilerde farklı bir muameleye tâbi tutulmasını yerinde görmüyorum.

İştirak şudur : Bir anonim veya limitet şirket kurulur, banka ona iştirak eder. Bu, birinci derecede bir iştiraktir. Bu şekilde kurulan limitet şirket, bir başka şirket daha kurar. Banka bu şirkete de tekrar iştirak eder. Bu da bir iştiraktir. Öyle tahmin ediyorum ki, Sebati Bey arkadaşımız biraz acele ediyorlar.

Şimdi, müsaadenizle fikirlerimi biraz izah edeceğim. Türkiye'de ziraat ve hayvancılık mevzuu hattâ agaç merakı kavak yetiştirme işi de mühim meselelerimizdendir. Bu mevzularda büyük sermaye ile çalışacak işletmeler kurulursa memlekette, piyasa devamlı malla beslenir ve ihtiyaçlar karşılanabilir. Türkiye'nin büyük derdi pazarları besliyen devamlı mal temini işidir. Türkiye'de istihsal pazara döküldüğü andan itibaren üç ay mal bulunur bundan sonra dokuz ay o malı bulmak mümkün olmaz. İstihsal zamanından uzaklaşıldıkça mal bulmakta müşkülât çekilir. Gaye bu malları pazarlara muntazaman intikal ettirmektir. Vaziyet bu şekilde ıslah edilirse fiyatlar arasında temevvüçler azalır. Bunu da yapabilmek için zatî sermaye kifayet etmez, hususi sermaye kâfi değildir, hattâ şahıslar sermyesi kâfi olduğu ahvalde teknik kabiliyetleri kâfi değildir. Bankalar her yönden en iyi elemanları bir araya toplıyacak takatte teşebbüslerdir. Bir banka bir yerde teşebbüse iştirak etti mi o, işletme için bir teminattır. Çünkü bankanın malî müşaviri vardır bankanın çeşitli teknik elemanları, müşavirleri mevcuttur. Banka bunları bir araya toplıyabilir. Fakat diğer bir şahsi teşebbüs bu müşavirleri bir araya getirmeye her zaman kadir değildir. Bu bakımdn bankaların bu sahada yapacakları iştiraklerde % 10 haddi bendenizce azdır. Bir defa 10 sene sonra ne olacaktır? Bundan 10 sene evvelki iki yüz bin lira ile bugünkü iki yüz bin lira bir midir? Bu sebeple para istikrarını da göz önüne almak icabetmez mi?

SEBATI ATAMAN (Zonguldak) — Nispet?..

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Arkadaşımız nisbet diyor... Bir milyon iki yüz bin, iki milyon küsur bir bankanın...

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Asgari.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Oturduğunuz yerden müdahale yapmayın rica ederim. Bunlar ayaküstü ifade edilecek mevzular değildir. Küsüye çıkarsınız, sorarsınız, konuşuruz. .

Şimdi arkadaşlar ihracat ta yapacak. Büyük bir peynir istihsalâtı tasavvur ediniz. Ben gittim, gördüm; İsviçre'de «Emental» peynirleri. Amerika'ya ihracediliyor, satılıyor.

Niçin geniş sermayelerle kuvvetli bilgilerle techiz edilmiş işletmeler bu imkânlardan mahrum edilsin? Var;... mahdut. Yüzde 10 a kadar. Nakliyat, nafıa hizmeti, enerji, maden, sanayi işi yapanlar müstesna. Ziraat oldu mu yüzde on. Bu ziraati aynı imkânlardan mahrum etmek değil de nedir? Ben anlamıyorum.

İhracatta niçin durmuş vâzıı kanun? Bakınız burada diyor ki, ihracat işleriyle meşgul olursa, bu kaydın dışındadır. Fevkalâde güzel. İhracata hususi bir ehemmiyet veriliyor. Çünkü Türkiye'nin kalkınması ihracatının genişlemesine gelişmesine bağlıdır. Tabiî ki, her memlekette olduğu gibi. Bu bakımdan biz bakacağız, ihracat imkânlarımız en geniş şekilde nerelere yatırım yapılmasını icabettiriyorsa oralara yatırım yapacağız. Türkiye'de ufak boyda cüce işletmeler kuruduğu müddetçe iç pazarını dahi 365 gün normal bir müvaridatla alimante edemez. Canlı misali; Migros İstanbul'da çalışıyor. Onlardan bir mütehassıs ile konuştum. Bu geniş fiyat temevvüçlerine mâni olamıyoruz. İstihsal bölgesine gidip mal aldığımız takdirde piyasa derhal yükseliyor. Böyle yapmayıp da yılın 12 ayına taksim edelim, muayyen miktarlarda alalım dediğiniz andan itibaren üç ay sonra bir malı pazarda bulamıyoruz. Nazari olarak söylemiyorum. İsviçre'de böyle olmuyor. Sebebi: Pazarı alimante eden birçok işletmeler vardır.

Kooperatiflerle bu işi organize edelim diyoruz. Yeter netice alamıyoruz. Bir taraftan kooperatifleri teşvik etmek lâzımdır,diğer taraftan işletmeleri büyük cesamette, büyük sermaye, yani anonim, limitet şirketler halinde, kurdurmak suretiyle pazarı beslemek için gayret edilmelidir: Mühim bir dâva...

Hangi ticaret gelişir, dediler? Soğukhava deposu inşaası bir zururettir. Mahsulün bol zamanlarında depo edilir ve piyasa bir seviyede tutulabilir. Yumurtayı beş kuruştan bol zamanında alıyor fakat kışın 20 - 25 kuruştan tedarik etmek zorunda kalıyoruz. Yazın beş on kuruştan toplandığı takdirde soğukhava deposunda muhafaza edilmek suretiyle kışın da çok yüksek olmıyan fiyatlarla satılabilir.

Türkiye'de pazar münasebetlerimiz, marketink meselelerimiz tanzim edilmiş olsa bu farklar azalır. Türkiye ile Garp memleketlerini mukayese ediyorum. İstihsal zamanı ile istihsalin uzak bulunduğu devre arasında Türkiye'deki kadar büyük farklar, ölçüsüz temevvücat gösteren memleket garp diyarında yoktur. Turfanda olur, nihayet % 100 fark gösterir. Fakat bizde % 500, % 700 e kadar yükselir. Domates zamanında çıkar, depo etmek imkânı yoktur, soğukhava depoları müsait değildir. Limon zamanında çıkar, depo etmek imkânı yoktur, soğukhava depoları müsait değildir. İstihsal zamanı uzadıkçe bunların fiyatları büyük ölçüde yükselir. Bunun da sebebi; işletmenin bünyesidir, imkânlarıdır.

Bünyesi ziraat olan bir memlekette çalışıyoruz, arkadaşlar. Bankalar demin arz ettim, en çok bilgiyi toplıyacak müesseselerdir. Banka kadar her sahada bilgi sahibi insanları istihdam etmek kudretine sahip teşebbüsler yoktur, arkadaşlar. Bu bankaların zirai sahalarda da yüzde 10 dan fazla, imkân verecek şekilde çalışmaları memleketin zirai kalkınması ve pazar vaziyetlerinin ıslahına yardım eder. Küçük işletmelere örnek olurar. Bunların hepsi denenmiştir. Küçük, küçük işletmelerin bulunduğu yerlede teknik terakkiyat memleket ekonomisine girmemektedir. Bu bakımdan rica edeceğim, mühim birşey değildir, neden üzerinde duruyorlar anlamıyorum? Mantıki bir cevap bulsunlar, doğrudur diyelim. Bulunmadığına göre bu şekilde iddia serd etmeyi anlamıyorum. Bir maden işletmesi, bir krom işletmesi gibi veya büyük bir hayvancılık ve ihracat işletmeciliği gibi işlerde niçin banka yüzde onun fevkında çalışmasın. Ben anlıyamıyorum. Bu bakımdan çok rica edeceğim, anlatırlarsa memnun olurum, çünkü öğreneceğim. Tatmin edici cevap vermezlerse, bu cevapları karşısında yine mâruzatta bulunacağım. Şimdilik bu kadardır.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Efendim; Çelikbaş arkadaşımızın beyanatı

daha çok memleket realitesinden ayrılıp nazari sahaya doğru intikal etmektedir. Gerçi domates ve diğer maddelerin piyasaya intikal şeklinden bahsetmek suretiyle bir nebze hayata ve realiteye doğru gelir görünmekte ise de mütalâaları, içinde bulunduğumuz şartlara nispet edilirse tamamen nazari kalmaktadır.

Kendi sözlerinin mantıki ve mukni ve başkalarının gayrimantıki ve gayrimukni olduğu yolundaki beyanlarını muhterem arkadaşımızın ilmî kifayetlerine hakikaten yakıştıramadım. Bu mevzuda söyliyeceğimiz sözlerin ikna kabiliyeti ve bir mantıki teselsülü ve ilmî esasları olduğu şüphesizdir. Bu noktaya böylece kısaca temas ettikten sonra kendilerini bu memleketin realitesine davet etmek istiyorum. Evvelâ, burada şikâyetini yaptıkları mesele bir banka kredileri meselesi değil, bir istihsal meselesidir. Neden bu memlekette istihsal çoğalamıyor? Muayyen zamanda mubayaa edilemiyen mal, filân ve filân. Yine kendilerinin söz lerinin bir yerine serpiştirdikleri gibi bunun illeti behemahal kredide değildir.

Türkiye'de zirai mülkiyet nasıl dağılmıştır, arkadaşlar? Büyük bir ekseriyet yüzde 80 - 85 e yakın ekseriyet küçük işletmedir. Ondan biraz daha kabacası orta işletmedir. Büyük işletme ise elle gösterilecek kadar azdır.

Şimdi, muhterem Fethi Çelikbaş der ki; bunları, bankaların müşavirleriyle, bankanın teknik elemanlariyle büyük işletmeler haline getirelim. Bu arzuyu bir temenni olarak izhar edersiniz ama, kimsenin elinden toprağını alıp, kooperatifler dışında büyük işletmeler haline ifrağ edemezsiniz. Kooperatifçilik bir banka değildir. Vaziyet böyle olunca, şimdi ziraat ve hayvancılık durumu nedir, onu tetkik edelim.

Muhterem arkadaşlarım; acaba ziraatle meşgul olan vatandaşların küçük kredi ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir hadde tutabiliyor muyuz? Onun küçük ihtiyacını bütün gayretlerimize rağmen karşılıyabiliyor muyuz? Hayır. Karşılayamıyoruz. İşletmelerin küçük ve istedikleri kredi miktarları gayet mahdudolmasına rağmen, bu basit ihtiyaçlarını karşılayacak halde değiliz. Hayvancılık dahi bugün istediği kredi ile bu hadleri aşan bir manzara arz etmemektedir. O itibarla böyle bir hüküm koymak demek bir arzuyu kanunun metnine ithal etmek ve uzunca bir müddet muhali vâzıı kanunun arzusu olarak taknin etmek demektir.

Diyorlar ki; şimdi içinde bulunduğumuz zamanlar böyle değildir, ama 10 sene sonra ne olacağını ne biliyorsunuz. Gerçi hukukta kaidedir. Kanunlar daimîdir, umumidir ama, ebedî değildir. Onun içindir ki, kanun vâzıları lüzum gördükleri zaruretin ilcasiyle tadil getirirler ve mevzuatı hayata intıbak ettirirler.

Muhterem Çelikbaş arkadaşımızın dediği gibi istihsali teşvik etmek, diğer unsurlar dururken sadece ve nazari olarak krediyi yüzde 25 e çıkarmakla mümkün olmaz. Çünkü, henüz yüzde 10 krediyi kullanacak çiftçi bile mevcut değildir, hayvan yetiştirici yoktur.

Muhterem arkadaşımızın verdiği takriri tezekkür ettik, mazbatamızda da arz ettik, orada diyoruz ki, vâzıı kanunun bir tavsiyede bulunması kifayet etmez, behemahal mevcut bir zarureti ifade etmek iktiza eder. O itibarla zaten bugün kullanılmış, son haddine gelmiş, yahut yakın bir gelecekte tâyin edilen hudutları aşmak istidadını gösterecek kredi talepleri vardır da bunu karşılıyalım, diye birtakım hükümler sevk etmek istiyor. Realite bu değildir. Sonra; mevduat bankaları ademi tediyeden dolayı riski dağıtmaya ve kendilerini de himaye etmeye mecburdur. Bu itibarla bu rakamları sanayide, madencilikte olduğu gibi bizzat işin bünyesi fazla sermaye istediği için % 10 unu aşmayı tecviz ettiğimiz haller müstesna diğer kısımlarda bu sahayı krediden mahrum etmek için değil, bir şahsa fazla kredi açmak imkânı kalmadığı için bu hali tecviz etmemek maksadiyle kabul etmemekteyiz. Maksadımız bu. O itibarladır ki, maddenin kabulünü istirham ediyorum.

REİS — Sebati Ataman.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Efendim, bendeniz, Fethi Çelikbaş arkadaşımı ikna etmeye, - muvaffak olacağımı pek tahmin etmemekle beraber - yine de çalışacağım. Arkadaşımızın burada söylediklerinin hepsi doğru. Hepsi hakikat. Fakat mevzu ile alâkası yok. Ben de böyle sözleri yarım saat söyliyebilirim. Ama bu sözleri arkadaşım söyledikleri zaman malûmatfuruşluk olmaz. Çünkü, kendileri bir profesördür. Ama ben söylediğim zaman malûmatfuruşluk olabilir.

Mesele şu; diyor ki, burada mevzuubahsolan bankaların, birtakım teşebbüslere iştirakleri meselesi vardır. Bankaların birtakım teşebbüslere iştiraklerini tahdidedelim mi, etmiyelim mi? Birinci mesele bu. Maddenin birinci fıkrası bir hüküm vaz'ediyor. Banka, bankacılık mevzuundan başka teşebbüslere serbestçe iştirak edemez. Bir kere bu prensibi kabul ediyor muyuz, etmiyor muyuz? Vaziyet açık. Bunu esbabı mucibe ile izaha lüzum yok. Fethi Çelikbaş bu prensibi her halde kabul ediyor, çünkü, ses çıkarmıyor.

Bundan sonra bir istisna vaz'ediyor, diyor ki, bu teşebbüslerin iki vasfı var. Birincisi, memleketimizin iktisadi kalkınması için lüzumlu olmak keyfiyeti.

İki : Şu, şu, şu faaliyet sahalarını seçmiş; dikkat buyurursanız, yine belki malûmat furuşluk olacak, bir faaliyet sahası olursa, bu, ilmî bakımdan nasıl olacak, bunu Fethi Çelikbaş arkadaşımız iyi bilirler; iradı mütenakıs, bir de iradı mütezayit kanunu var. Bu sahalar büyük sermayelere ihtiyaç gösterir. Bu sahalarda sermaye temerküzünün hududu yoktur. Ama, ziraat sahasında hudut vardır, mesele oradadır. Burada zikredilen % 10 nispeti bankalarımızın bugünkü vaziyetine göre, gelecekte iktisabedecekleri duruma göre hiçbir zirai işletmede asla % 10 nisbetinde iştirake mecbur edilmiyecek fazla bir haddir. Yani şimdi % 10 ile bir peynir imalâtına iştirak eden Ziraat Bankası 50 milyon lira ile bu fabrikaya katılacak olursa diğer teşebbüsler ne olacak? Fethi Çelikbaş diyor ki, hayır 100 milyon lira ile iştirak etsin. Bunun ne gibi bir sebebi var. İhtiyaç var mı? İhtiyaç yok, neden iştirak etsin?. Fethi Çelikbaş diyor ki; iştiraki tahdidetmeliyim. O halde desin ki, bu tahdit lüzumsuzdur. Çünkü geride saha kalmıyor. Hakikaten kalmıyor. Ne kalıyor? Geride bir şey kalmıyor.

Memleketin kalkınması mevzuunda «hayvancılık» buyuruyorlar. Bendeniz aynı mevzuda «balıkçılık» derim. Hiç balıkçılıktan bahis buyurmadınız. Üç tarafı denizle çevrili, dünyanın en lezzetli balıkları bulunan bir memleketiz. Hem döviz getirir. Dehşetli döviz getirir. Şudur, budur. Denizden çıkar. Bedavadır. Besleme külfeti de yoktur.

Bütün sahaları ihtiva eden bir hüküm vaz'edersin, dersin ki, bu bankaların iştirakleri için had, hudud koymak yoktur; istedikleri gibi iştirak ederler. Niye iştirak edemezler? Bunun dışında manifatura ticareti kalıyor. Hiçbir banka yüzde onla iştirak etmez. İthalât ticaret şirketine iştirak.... Hiçbir banka yüzde ondan fazla iştirak etmez. Bunu dersin, maddeyi bu şekilde koyarsın. Yani madde gülünç şekle girmez mi, Fethi Çelikbaş arkadaşım?. Madde ile bir kaide vaz'edersin, ondan sonra istisnasını vaz'edersin % 10-u kaide teşkil etsin, % 90 ı istisna teşkil etsin böyle kaide olur mu? Mademki bu maddeyi müdafaa ediyorsun, % 10 kâfi değil de. Bankalar daha fazla iştirakte bulunsun, de.

Arkadaşlar, burada istisnayı koymaya sebep, sanayi, maden, enerji, nafıa işlerinin büyük sermayeli teşebbüsler mahiyetini iktisabetmesi ve çok müsait sahalar oluşudur. Bu işler ziraat gibi değilki, sermaye büyüdükçe hadsiz, hudutsuz olarak iştiraki artıralım. Arkadaşım, oradan tebessüm ediyor ve bana hak veriyor. Ziraat böyle olmadığı için bunun mahiyetini bir çizgi ile kesmeye imkân yok. Binaenaleyh bunu ziraatle bir tutmaya imkân olmadığı içindir ki, arkadaşlarımız böyle düşünmüşlerdir. Bankaların iştiraklerinin tahdidedilmesi prensibine taraftarım. Mesele; tahdit prensibi doğru mudur, değil midir şeklinde vaz'edilirse, Fethi Çelikbaş arkadaşım tarafından o şekilde münakaşa yapılabilir. Ama madde de bir tadil gülünç olur. Maddeyi gülünç bir hale getirmekten başka netice vermez.

REİS — Fethi Çelikbaş, buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Özür dileyeceğim, okuduklarına yeni telâkkilere göre ilâve yapmadıkları için muazzam hatalar yapıyorlar.

Teşebbüs şu demektir, arkadaşlar : İstanbul'da bir konserve firması kurulur on milyon ile Bunun bir fabrikası Tarsus'ta, bir fabrikası Bursa'dadır, bir fabrikası Niğde'dedir. Ama teşebbüs İstnbul'dadır.

Arkadaşlarımız o kadar iptidai şeyleri, fikirleri serd ettiler ki, son derece üzüldüm, hangi birini tashih edeyim. «Ziraatte gayrimütezayit irat kanunundan bahsettiler, fakat arkadaşlar, iktisadi faaliyetlerin kâffesinde bu gözükür. Ama ziraatte erken gözükür, sanayide çok geç gözükür. Çeşitli faktörlerden birini artıramadığımız andan itibaren irat düşmeye başlar. Her faktörü artırabiliriz, Yalnız artmıyan bir

şey vardır, o da sevk ve idare kudretidir. Almanya'da denenmiş 600 küsür müessesenin başında bulunan bir adam işi gayet güzel idare etmiş, fakat ölmüş ve o kudrette bir adam başa gelememiş ve teşebbüs inhilâl etmiş.

Arkadaşımızın söyledikleri 20 sene evvelki bilgilere göre doğrudur. Fakat 20 sene zarfında iktisat ilmi de terakkiler kaydetmiştir. Bu itibarla böyle mühim bir kanun tedvin ederken memlekete zarar getirebilecek hususları dercetmekten kendimizi kurtaralım veya daha doğru olarak, bu kanunla müteşebbislerimize imkân yaratalım arkadaşlar.

Nazariyetten bahseden arkadaşlarım söyliyeyim, bendeniz nazariyeden geldim ama nihayet bir çiftçi çocuğuyum, bilirim. Gittim, Mersin'de gördüm arkadaşlar. Sermaye ile, bilgi ile çalışıyor. Bir dekarlık ser yapmış, müteşebbis bir adam ismini burada zikretmiyeyim, bir dönümden turfanda sebze yetiştirerek 75 bin lira kazanıyor. Küçük işletmelerde de müteşebbisler sermaye teksif ederek, gübre kullanarak, dar bir arazi üzerinde de ehemmiyetli neticeler alabilirler. Garp memleketlerinde bu yolda nasıl gidilmişse, sermayesinin mahiyeti ne ise, bilginin ehemmiyeti nasıl olursa, oralarda olduğu gibi, bankalarımızın bu sahalara girmelerine yol açalım diyorum. Bankalar o yola girer, girmez, o ayrı bir mesele. Biz mümkün kılalım, diyorum. Sene 1949. Zürih'te yoğurt pek az bilinirdi. Gayet az satılırdı. Sene 1954 bizim reçel kavanozları ile Zürih'te Migros teşkilâtı günde 40 bin küsur satıyor. Siz, artık büyük sermaye ihtiyaç yok, bilgiye ihtiyaç yok, deyiniz ve bu dâvayı hallediniz. Olmaz. arkadaşlar. İstihsal ile alâkalı bir mesele konuşuyoruz. Kanun lâyihasında serlevha : İşletmeler ve iştiraklerdir. Bankaların gireceği veya bankaların kuracağı işletme ve iştiraklerin istihsalle alâkası yok, denir mi buna? Bu bakımdan son derece mühim bir mevzu üzerinde bulunuyoruz, arkadaşlar. Arkadaşlarımdan şu noktada ayrılıyoruz : Ben diyorum ki, imkân verelim, Türkiye'de ziraat, hayvancılık, balıkçılık geniş sermaye ile inkişaf etsin. Kredi meselesi bir tarafa, bankalar, her şeyden evvel bilgi getirir, teknik getirir.

Biz, Yabancı sermayeyi teşvik Kanunu çıkarırken, Amerika Reisicumhurunun Malî Müşaviri Randal'a bir konuşma sırasında, «Biz, bu kanunu sadece hariçten kredi almak için değil, hariçten bilgi ve teknik getirmek için çıkarıyoruz.» dedik. Derhal, «Tamam, anladım.» dedi. Yalnız kredi gelsin, malzeme gelsin, değil arkadaşlar, bilgisi de beraber gelsin. Çünkü, teknik mütemadiyen terakki ediyor ve modern ekonominin karakteri, münkeşif bir tekniktedir. Malûmat furuşluk falan demesinler arkadaşlarım, Devlet dairelerinde çalışma tarzının nasıl olduğunu bilen bir insan sıfatiyle arz edeyim, nerelerdeyiz, arkadaşlar? Haliç'i taramak için vaktiyle Münakalât Vekâletinden tarama gemisi siparişi için İngiltere'ye gidiyorlar, diyorlar ki, bize şu vasıfta tarama gemisi veriniz. Fabrikanın başındakiler diyorlar ki, biz yirmi sene evvel bunun fabrikasyonunu bıraktık, şimdi daha mütekâmil tarama gemileri yapıyoruz, artık sizin istediklerinizi yapmıyoruz.

Şimdi arkadaşlar; istihsalde teknik terakkiyatı sermaye sokar, banka sokar, arkadaşlarımız alâkası yok, diyorlar. Alâkanın nasıl olabileceğini söylesinler, konuşmaktan vaz geçelim.

Zirai işletme kurulacak - farazi arz ediyorum - 5 milyon lira ile. Bunun için arazi kiralıyacak, sebzecilik yapacak. Arazi kiralıyabilir, satınalabilir. Fennî usullerle ziraat yapacağı için bilgili adam angaje edecektir. Bilgili adamın işe gelmesi maksadı temin etmez. Ayrıca ziraat makina ve aletlerinden ve gübreden istifade etmek lâzımdır, sulama lâzımdır, tesisler lâzımdır ve ilah. Bunlar sermayeye ihtiyaç gösterir, pazar vaziyetlerini takibetmek de lâzımdır. Hangi sene hangi malı ne miktarda istihsal etmesi lâzım. Pazar meselesini tetkik edecek marketink meselesi ortaya çıkacak.

Benim sözlerime itiraz eden arkadaşlar, kolayı var, tanıdığımız bir bankacı ile konuşun öğrenirsiniz. Partisipasyonu nasıl idare ederler, senetleri nasıl idare ederler, öğreneceklerdir, ne kadar güç bir mesele olduğunu. Bu bakımdan arkadaşlarımdan şu noktada ayrılıyorum. Ben Türkiye'nin ziraatinin, hayvancılığının, balıkçılığının hulâsa Türk ekonomisini modern metodlarla çalışan işletmeler halinde ilerlemesini arzu ediyorum. Bunu söylüyorum. Yoksa hakikaten hemen olacak iddiasında, yarın olacak iddiasında değilim.

Sebati Beyin bir muhik sözü var, bütün bunlar da tassih edildikten sonra tahdide lüzum yok, diyor. Doğrudur. Esasen kanunun yazılış tarzında hata edilmiştir. Bankaların yapamıyacağı şeyi yazmalı öteki sahaları açık bırakmalı idi. Kanunu yaparken mevduat bankalarının muayyen işleri yapamıyacağını tesbit ettiğiniz andan itibaren diğer sahalar açılır. Nihayet bankayı idare edenler paralarını işe yaramaz yerlere atarlar mı? Hesap yapacak ondan sonra girecek. Bu bakımdan çok rica ediyorum, modern ekonomik usullerle çalışan işletmeler kurulsun diye arz ediyorum ve bütün endişem ondan ileri geliyor. Yoksa, ben de komisyon sözcüsü arkadaşım gibi bunlar elli sene sonra olabilir bugün için muhaldir, diyebilirim. Demin arz ettim. Mersin'e giden arkadaşlardan rica edeceğim. Gidip modern sebze işletmesini görsünler. Bir dönümde 75 bin lira para alıyor. Bu ne demektir, arkadaşlar? Turfanda domates, turfanda patlıcan, turfanda biber, kilosu 60 liraya... Kim alıyor diye sorduğumuz da; «Hilton Oteli alıyor», diyorlar. Görüyorsunuz ki, bunları kitaptan değil iş âleminden öğreniyoruz. Benim bu maddedeki endişem, ziraat ve hayvancılıkla diğer sektörler arasında fark olmasını istemeyişimin sebebi, bu sektörlerimizi de inkişafa mazhar kılacak yolu açmak içindir. Yoksa bu yol, açılacak bankalar hemen oraya gidecek, iştirakler olacak veya müesseseler kuracak. Bunu kim dedi. Ben böyle bir iddia serd etmedim ve hiçbir zaman da etmem. Çünkü bu, piyasanın gidişine bağlıdır Tetkik eder, üç sene, beş sene sonrasına bakar, ne olacağını araştırır ondan sonra o teşebbüse girer.

Sonra; muhal dediler. Bugünden bunları derpiş etmek muhaldir, dediler. Arkadaşlar, muhal değildir; mümkün olan bir şeydir. Mümkünü onlar da kabul etsinler.

Sözlerime son verirken şu hususu da tebarüz ettireyim; fikirlerimi cerhetmek için bâzı iddialar ortaya atılacaktır. Arkadaşlar bir teşebbüs ile bir müesseseyi karıştırıyorlar. Bir teşebbüs, iktisadi bir bütündür. Bir teşebbüs memleketin heyeti umumiyesini ifade eder. Bir müessese ise o memleketin bir cüzünü teşkil eder. O da teknik bir bütündür. Bir teşebbüsün zirai işletmeleri, fabrikaları, nakliyat müesseseleri olabilir.

Demin arz ettim, 10 milyon liralık sebze ve meyve işi için bir teşebbüs kurulacak, meselâ anonim veya limitet bir şirket. Bu bir teşebbüstür. Bunun bir müessesesi vardır Bursa'da. Orada bu takım ameliyeler yapılır, fabrikanın hesabı, kitabı tutulur, fakat neticesini İstanbul'daki merkezde bilânçoda toplar. Bu üçüncü şahısları alâkadar etmez, teşebbüsünün iç bünyesini ilgilendirir.

Şimdi, bankalar kendi teşebbüslerini kurduktan sonra bir konserve fabrikası, bir balık tesisi kuracak. Her fabrika ve her tesisini rantabl olacak yerlerde kuracak, meselâ bir sebze konservesini istihsal yerinde, keza bir balık konserve fabrikasını yine istihsal olunduğu yerde açacak. Bu çeşit bu gibi teşebbüsler kurulsun istiyorsak bankalara imkân vereceğiz. Gerçi bu imkânı sağlıyacak olan büyük sermaye erbabı olduğu gibi bu büyük sermayeyi nefsinde toplıyan bankalar da olabilir. Bankaların bu sahalarda çalışmak imkânının madencilikten, ihracattan, nakliyattan, nafıa hizmetlerinden daha geride görmiyerek ziraatte, balıkçılıkta ve hayvancılıkta da bu imkânı verelim.

Kanun tekniği bakımından daha doğru olurdu. Burada Sebati Beye iştirak ederim. Bu çeşit bankaların yapmıyacağı işleri sureti katiyede tesbit edelim. Esasen aşağıda bâzı kayıt hükümleri vardır. Bu, daha doğru bir usuldür. Bugünden hesabedilemiyecek meseleler ileride çıkabilir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Mıgırdıç Şellefyan.

MIGIRDIÇ ŞELLEFYAN (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, bir profesörün iki kedisi varmış. Kedisinin biri büyük, diğeri küçükmüş. Bu kedileri bir odaya hapsetmiş ve büyük kedinin yiyeceğini temin etmesi için büyük bir delik açmış, küçük kedinin yiyeceğini temin etmesi için de küçük bir delik açmış. Fakat ünlü profesör hesabetmemiş ki, büyük delikten küçük kedi kaçacak. Biraz evvel ünlü bir profesörün iradetmiş olduğu sözlerle, her halde bu büyük farkı anlatmaktadır. Bendeniz bir zühule düşmemek için söz almış bulunuyorum. Kendileri, beni basit bir adam olarak kabul etsin ve kendisini büyük bir profesör kabul ederek dinlesin.

Bankalar her şeyden evvel bir emniyet süpabıdır ve vatandaşın kendi emniyet sandığıdır. Binaenaleyh bankalar muayyen ve sabit, garantili plâsmanları yapmakla mükelleftir. Memleketimizde henüz zirai sigortalar teessüs etmeden bankaların kendi % 10 larını aşan miktarda plâsmanlar yapmaları tehlikelidir. Bir taraftan ziraati teşvik edeyim derken bütün milletin mevduatını tehlikeye koymak isabetli bir şey olmaz. Kendileri İsviçre'den, Fransa'dan misaller getirdiler. Benden çok iyi bilirler ki, bu memleketlerde zirai mahsullerin sigortaları yapılmaktadır. Biz henüz bu vaziyete gelmiş değiliz. İşte, zaten iktidarımızın varmak istediği nokta da budur. Endirekt envestismanlar, barajlar, sulamalar ve Ziraat Bankası vasıtasiyle yapmış olduğu olağânüstü krediler ki, tenkide uğramasına rağmen, gütmüş olduğu gaye budur.

Fransa'da son zamanlarda ziraat mahsulleri sigortası o kadar tehlikeli bir hal almıştır ki, son zamanlarda birçok kayıplardan dolayı üzüm üzerinden sigorta kaldırılmıştır. Hayvancılık ve ziraat gibi birçok mevzulara milletin emanet etmiş olduğu paraları % 10 u aşan miktarlarda yatırmak, bizim gibi, iklimi biraz da kuraklığa kaçan bir memleket için tehlikelidir.

Hayvancılık babında veteriner eksikliklerimiz, birçok noksanlıklarımız yüzünden hayvan ölümüne sebebiyet veren epidemi henüz önlenmemiştir. Bütün bu noksanları temin ettikten sonradır ki, sayın arkadaşımızın buyurdukları hususlara doğru gidilir. Sermayeyi tesis ettikten sonra, halkın bu gibi işletmelere konulmuş olan paraları bu işletmeleri tatminkâr kılar. Fakat bankalar milletin kendilerine vermiş oldukları paraların bekçisi olmak durumundadır.

REİS — Efendim, daha beş arkadaş söz almıştır. Kifayeti müzakere takriri var. Okuyoruz.

Yüksek Riyasete

Maddenin muhtevası hakkındaki müzakere tatmin edici bir noktaya gelmiştir. Kifayetin reye konmasını arz ederim.

Bolu Mebusu
Servet Bilir

REİS — Kifayet aleyhinde Sebati Bey.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Arkadaşlar, kifayetin kabul edilmemesini bilhassa şahsan istirham ederim. Çünkü Fethi Çelikbaş arkadaşımız burada, benim de içinde bulunduğum encümeni kasdederek büyük iptidai hatalara düştüğümüzü ifade etti. Fakat sözlerini baştan sonuna kadar merakla dinledim. Hangi hataya düştüğümüzü bir türlü ifade etmedi. Bu hatamızı göstermesine imkân vermek üzere kifayetin kabul buyurulmamasını rica ederim.

REİS — Kifayeti reyinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Kifayet kabul edilmiştir.

Bir takrir var, okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

48 nci maddenin hükmünden kanunun neşri tarihinde bankaların diğer bankalardaki iştiraklerinin mahfuz tutulmasını arz ve rica ederim.

Siird Mebusu
M. Daim Süalp

REİS — Takrir hakkında encümenin bir mütalâası var mı?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Muvakkat maddelerde olmak şartiyle kabul ediyoruz.

REİS — O halde muvakkat maddelerde mütalâa edilmek üzere tehir ediyoruz.

48 nci maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Reis Bey bir takrir hazırlıyorum.

REİS — 49 ncu madde hakkında mı?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — 48 nci madde hakkında.

REİS — 48 nci maddeyi reye vaz'ettik. Kabul edildi. Şimdi 49 ncu maddedeyiz.

Emtia ticareti yapma memnuiyeti

MADDE 49. — 48 nci madde hükümleri mahfuz kalmak şartiyle, bankalar ticaret maksadı ile emtia alım ve satımı ile meşgul olamazlar. Meskûk ve külçe halinde altın alım satımı bu hüküm dışında kalır.

Bankalar, alacaklarından dolayı temellük mecburiyetinde kaldıkları ticari emtiayı temellük tarihinden itibaren 9 ay zarfında elden çıkarırlar. Elden çıkarmanın imkânsız veya banka için büyük bir zararı mucibolacağı hallerde veya diğer muhik sebepler tahtında Maliye Vekâleti, Ticaret Vekâletinin mütalâasını da almak suretiyle bu müddeti uzatabilir.

FERİD MELEN (Van) — Bir sual soracağım, efendim.

REİS — Buyurun.

FERİD MELEN (Van) — Bankaların meskûk altın ticaretine neden lüzum görüyorlar?.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Altın bütün dünya bankalarınca alınan satılan bir madde olarak kabul edilmiştir ve altının ticari şekli meskûk ve külçe altındır da onun için. Eskiden para karşılığı altın olduğu için bu itiyat dünyada halen devam etmektedir. Türkiye'yi de bundan ayırmamak için bu hükmü vaz'ettik.

REİS — Ferid Melen.

FERİD MELEN (Van) — Muhterem arkadaşlarım, bankaların ihtiyat akçelerinden bir miktarının, para değerinin düşmesine karşı, sermayelerini korumak için gayrimenkule yatırılmasına müsaade edilmesini, başka bir maddede de temenni etmiştim, bu temennime komisyon iştirak etmemiş idi. Şimdi burada bankaların altın mubayaasına müsade ediyorlar. Filvakı bu, bankaları koruyan bir keyfiyettir. Gayrimenkule müsaade etmeyince diğer bir sabit kiymete müsaade etmek lâzımdır. Arz ettiğim şekilde bankaların, para değerinin düşmesine karşı sermayelerini yok olmaktan kurtarsınlar. Ama bu, başka bir mahzur doğurur, zaman, zaman altın fiyatlarının yükselmesinde bunun rolü vardır. Bankalar piyasaya , alıcı olarak girmekte ve mütemadiyen altın fiyatları yükselmekte ve bu münasebetle Türk parasının değeri üzerinde, menfi bakımdan, tesir icra etmektedir. Bu sebeple bankaların, hudutsuz şekilde piyasaya, altın alıcısı olarak girmelerini de önlemek lâzımdır. Ben tamamen menedilsin demiyorum, ama hiç olmazsa ihtiyatlarının bir miktariyle tahdidedilmelidir. Yoksa açık serbest olarak ve hudutsuz surette altın satınalmları imkân dairesine girer ve bu takdirde Türk parasının değeri üzerinde spekülatif hareketlerde bankaların da ister istemez rolü olur.

REİS — Madde hakkında başka söz isteyen..? Yok. Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Gayrimenkul üzerine muamele

MADDE 50. — Bankalar, ticaret maksadi ile gayrimenkul alım ve satımı ile meşgul olamazlar veya gayrimenkul ipoteği mukabilinde kredi açamazlar.

Ancak, uzun vâdeye müncer olmamak şartiyle banka kredilerini tanzim komitesinin tâyin edeceği hâd içinde açılacak kısa vâdeli ticari krediler mukabilinde veya kredinin kullanılması tarihinden itibaren en erken 4 ay sonra tahsilinde tehlike bulunması veya bu müddet içinde hâdis olacak fevkalâde sebeplerin bulunması halinde bankaların munzam teminat olarak gayrimenkul teminatı kabul etmeleri caiz olduğu gibi, ziraat, sanayi, maadin, enerji, nafıa, nakliye ve ihracat işlerine mâtuf kredilerle Artırma ve Eksiltme ve ihale Kanununun veya hususi şartnamelerinin hükümlerine göre resmî daire ve müesseselere, İktisadi Devlet Teşekküllerine, banka ve şirketlere hitaben ihaleye vaz'ettikleri çeşitli işler için ve Devlet Şûrasına, mahkemelere ve vergi ve icra dairelerine hitaben bunlar tarafından talebedilen mevzular için verilecek teminat mektupları karşılığı olarak gayrimenkul ipoteği alabilirler.

Bankaların gayrimenkul ipoteği karşılığında her ne suretle olursa olsun müşterilerine kredi temini maksadı ile başka bankalara hitaben teminat mektubu vermeleri memnudur.

Bankalar, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince ittihaz edilen kararlara uygun olarak bankacılık muamelelerini tedvir etmek üzere muhtaç bulundukları miktar ve vüsatin fevkinde her hangi bir suretle gayrimenkul iktisabedemiyecekleri gibi gayrimenkul inşaat ve ticareti ile müştagil iştirakler kuramazlar ve bu maksatla kurulmuş teşekküllere iştirak edemezler ve kredi açamazlar.

Bankaların iştirakleri ile iştiraklerinin şerik olduğu müesseseler iştigal mevzularının icabettirdiği iş yeri, fabrika, imalâthane ve müştemilâtı ile emsali gayrimenkuller haricinde Banka Kredilerini Tanzim Komitesinin müsaadesi olmaksızın gayrimenkul iktisabedemezler.

Bankalar alacaklarından dolayı temllük mecburiyetinde kaldıkları gayrimeulleri, te-

mellük tarihinden itibaren üç sene içinde elden çıkarmaya mecburdurlar. Bu müddet içinde elden çıkarılması imkânsız veya banka için büyük zararı mucibolacağı hallerde müddet Maliye Vekâleti tarafından uzatılabilir.

Hususi kanunlara göre gayrimenkul üzerine ikrazat yapmalarına izin verilen bankalarla Emniyet Sandığı ve bu kanuna tâbi bankaların yabancı memleketlerdeki şubeleri bu maddenin birinci fıkrası hükümlerinden müstesnadır.

REİS — Ferid Melen.

FERİD MELEN (Van) — Sebati Bey arkadaşımızın dediği şimdi oldu. Yani ziraat ilâve edilirse geriye bir şey kalmaz, madde âdeta gülünç hale gelir, demişti. Söylediği şey bu maddede gerçekleşmiş.

Muhterem arkadaşlar, burada maddeye ziraat ilâve edilmiştir. Bu yerindedir. Ziraatten ne anlaşılmaktadır? Ancak ziraat umumi ve ilmî mânada. arazide, ekim, dikim yoliyle veya hayvan yetiştirilerek mahsul elde edilmesidir. Fakat tatbikatta, bir arkadaşımız da temas etti, kavak dikmeyi ziraatten saymamaktadır, Ziraat Bankası, kavak dikicilerine kredi açmamaktadır. Narenciye bahçeleri yetiştirmek, hayvancılık, hattâ balıkçılığı ziraat faaliyetleri arasında sayıyorlar mı? Komisyondan rica ediyorum, ziraatten ne anladıklarının, bunun hudut ve şümulünü tâyin ederlerse minnettar kalırım.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Ziraati, geniş mânada anlıyoruz. Kavakçılık, hayvancılık ve balıkçılığı içinde telâkki ediyoruz, modern iktisat ziraati telâkkisine uygun şekilde telâkki ediyoruz.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

VIII - Hesap hulâsaları, bilânço ve muhafaza edilecek vesaik

Hesap hulâsaları ve bilânçolar

MADDE 51. — Bankalar, üç aylık hesap hulâsalarını ve senelik bilânçoları ile kâr ve zarar hesaplarını, Ticaret Vekâleti ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Bankalar Birliğinin mütalâaları alındıktan sonra Maliye Vekâletince tesbit edilecek formüle mutabık olarak tanzim ederler.

Bankalar iştiraklerine açmış oldukları krediler ile iştiraklerine yatırdıkları sermayenin 39 ve 48 nci maddelere göre tasnif edilmiş durumunu üç aylık hesap hulâsaları ile senelik bilânçolarında diğer muameleleriden ayrı olarak göstermeye mecburdurlar.

Üç aylık hesap hulâsaları mevcut ise umumi heyetçe tâyin edilen murakıpler tarafından tasdikli olarak taallûk ettikleri üç aylık devrenin hitamından itibaren en geç iki ay içinde ve senelik bilânçolarla kâr ve zarar hesapları da idare meclisi ve murakıpleri raporları ile birlikte umumi heyetlerinin toplantı tarihinden itibaren bir ay içinde, bankalar tarafından Maliye ve Ticaret Vekâletleriyle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına verilir ve bilânçolar aynı müddet zarfında biri Resmî Gazetede olmak üzere en az iki gazete ile neşir ve ilân olunur.

Ayrıca, bankalar, vaziyet cetvellerine nazaran bir ay evvelki ay sonu itibairyle başlıca kredi ve mevduat nevilerini ve umumi yekûnlarını gösterir birer cetveli aynı veçhile mütaakıp ayın sonuna kadar tevdi etmeye mecburdurlar.

Bu müddet içinde elden çıkarılması imkânsız veya banka için büyük zararı mucibolacağı hallerde müddet Maliye Vekâleti tarafından uzatılabilir.

Hususi kanunlara göre gayrimenkul üzerine ikrazat yapmalarına izin verilen bankalarla Emniyet Sandığı ve bu kanuna tâbi bankaların yabancı memleketlerdeki şubeleri bu maddenin birinci fıkrası hükümlerinden müstesnadır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yabancı bankalara ait cetvel ve bilânçolar

MADDE 52. — Yabancı memleketlerde teşekkül edip de Türkiye'de şube açmış olan bankaların bilânço ve hesap vaziyetleri, Ticaret Vekâleti ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ve Bankalar Birliğinin mütalâaları alındıktan sonra Maliye Vekâletince tesbit olunacak formüle uygun olarak tanzim edilir ve Türkiye'ye fiilen tahsis edilmiş sermayeleri ile Türkiye'deki muamelelerini gösterir.

Bu bankalar Türkiye'ye ait senelik bilânçoları ile kâr ve zarar hesaplarını müesseselerinin son bilânçosu ile birlikte yukardaki madde hükümlerine tevfikan Maliye ve Ticaret Vekâletleri

ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına tevdi ve neşir ve ilân ederler.

Bu bankaların üç aylık hesap hulâsaları ve senelik bilânçoları ve kâr ve zarar hesapları merkez ittihaz ettikleri şubeleri tarafından tanzim ve İdare Komitesi âzaları ve salâhiyetli muhasebecileri tarafından imza olunur.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Para vâhidi

MADDE 53. — Bankalar hesaplarını ve bilânçolarını Türk parası üzerinden tanzim ederler.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bilânçonun tanzim şartı

MADDE 54. — Bankalar, şubeleri ile ve dâhil ve hariçteki muhabirleri ile hesap mutabakatı elde etmeden senelik bilânçolarını kapatamazlar.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Mektup ve vesikaların muhafazası

MADDE 55. — Bankalar, aldıkları mektuplarla faaliyetleri ile ilgili vesikaların asıllarını veya mümkün olmadığı ahvalde sıhhatlerinden şüpheyi davet etmiyecek birer suretlerini usulleri dairesinde muntazam bir şekilde muhafaza etmeye ve yazdıkları mektupların makina ile alınmış birer suretlerini tarih ve numara sırası ile tertibederek, yıl sonunda ciltlettirip saklamaya mecburdurlar.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yabancı memleketlerdeki şubeler

MADDE 56. — Türkiye'de teşekkül edip yabancı memleketlerde şube açmış olan bankalar, yabancı memleketlerdeki şubelerine tahsis ettikleri sermaye ile bu şubelerin muamelât ve hesabatını gösterir bir cetveli Maliye ve Ticaret Vekâletleri ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına senelik bilânçoları ile birlikte tevdi ederler.

REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

IX - Müteferrik hükümler ve murakabe

Bankalar Birliği

MADDE 57. — Bu kanunun meriyete vaz'ı tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde bankacılık meslekinin inkişafı, bankalar arasında tesanüt temini ve haksız rekabeti bertaraf edecek tedbirleri ittihaz ve tatbik etmek maksadiyle hükmi şahsiyeti haiz «Bankalar Birliği» kurulur. Birliğin ana nizamnamesi Ticaret Vekâleti ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının mütalâaları alındıktan sonra Maliye Vekâletinin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin kararı ile meriyete vaz'edilir.

Türkiye'de faaliyette bulunan bütün bankalar, Bankalar Birliğine âza olmakla mükelleftirler.

Bankalar, bu mükellefiyeti kuruluşları tarihinden itibaren 3 ay içinde yerine getirirler.

Bankalar, Birlik nizamnamesi hükümlerine riayete ve Birliğin salâhiyetli organlarının alacağı kararları tatbika mecburdurlar.

REİS — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Bu madde ile Türkiye'de çalışan bütün bankaların bir birlik teşkil etmeleri mecburiyeti ihdas ediliyor. Buna taraftarım. Fakat Bankalar Birliği ana nizamnamesinin kendilerine mükellefiyet tahmil edilen bankaların hiç reyi olmaksızın Maliye ve Ticaret Vekâletlerinin, Merkez Bankasının mütalâası alındıktan sonra İcra Vekilleri Heyeti kararıyle yürürlüğe girmesi, birtakım cezai müeyyideleri olduğu için kanun karakterini taşıyan bir statü olarak gözüküyor. Acaba, komisyon düşünmez mi ki, bankaların mümessilleri tarafından bir umumi heyet vücuda getirilsin. Hiç olmazsa bunların ekseriyetiyle birtakım kararlar alınsın. Çünkü, bu maddede; «Bankalar, Birlik Nizamnamesi, hükümlerine riayete ve Birliğin salâhiyetli organlarının alacağı kararları tatbika mecburdurlar.» denilmektedir. İleriki maddelerde bu mecburiyete riayet etmiyen bankalar hakkında hükümler konuyor.

Şimdi, Türkiye'deki resmî sektör ve hususi sektör bankaların birbirine olan nispetini düşünecek olursak; hususi sektörde çalışan bankaların kendi rızaları hilâfına bu birlikte icapsız olarak birtakım ağır hükümlere tâbi tutmaları vaziyeti hâsıl oluyor. Benim endişem budur. Binaenaleyh bu hükmün olduğu gibi çıkmasında mah-

zur telekki ediyorum. Bunu bertaraf etmek için; bu ananizamnamesi hazırlandıktan sonra bankaların mümessillerini toplamak suretiyle onların tasvibine iktiran ettirmelidir. Veyahut başka bir usul bulmalıdır. Kendilerine tatbik edilecek olan bu nizamnameden bankaların malûmatı yoktur, ne hüküm getireceğini bilmiyoruz. Hükümlerin maksadı iyi; tesanüdü temin, bankacılık meslekinin inkişafı, haksız rekabeti gidermek. İyi... Meclisin çalışmalarında dahi Anayasada mevzuubahsedilen nizamnamelerin tanzimi Meclisten geçmesi, Şûrayı Devletin tasdik şartları mevcut iken bankaların tâbi olacakları nizamname, bankaların reyi alınmamak ve Mecliste bizlerin ilgisi olmamak suretiyle hazırlanıp Maliye Vekâleti tarafından İcra Vekilleri Heyetine sunmak suretiyle hazırlamaktadır. Ben bunu doğru bulmuyorum. Sebeplerini arz ettim. Bu nizamnamenin kanundan farkı yok. Her bakımden hukuki mahiyet taşımaktadır. Bir kanun karakteri taşıyan nizamname için alâkalıların reyleri alınmadan nihayet bu maddeye rey vermesi istenen mebusların bilgisi olmadan hazırlanmasının, bendeniz doğru olmıyacağı kanaatindeyim. Ben doğrusu çok ağır gördüm. Cezai müeyyideleri vardır. Komisyon izahat versin. Ne anlıyor. Bankaların mütalâasını almak lüzumunu hissediyorlar mı, etmiyorlar mı? Bilelim.

Tatbikatta bugün de vardır, hususi mahiyette. Ama bu resmî sektördeki bankalar yanyana gelirler, idare heyetlerini seçerler.

Şimdi buna resmiyet verilmek isteniyor. Kredi Tanzim Komitesinin kararnamesi vardır. Ötekinde bir şey olmadığı için mecbur edilemiyor bankalar. Öyle bir yola gidiliyor ki, bu madde hükmü ile, biraz mahzurludur.

Biraz izahat rica edeceğim, sözcüden.

REİS — Maliye Vekili.

MALİYE VEKİLİ HASAN POLATKAN (Eskişehir) — Kredi Tanzim Komitesi son toplantısında - ki 25 Banka Umum Müdürü iştirak etmişti - kanunun henüz müzakeresine başlanmamış olmasına rağmen bir kolaylık olması ve aynı zamanda vakit kazanılması için 25 banka Umum Müdürü kendi aralarında bir heyet seçti. Bu heyet bir nizamname tasarısı hazırlığına başlamış bulunuyor. Bu nizamname, Heyeti Vekilede görüşülmeden evvel bütün bankalara gönderilecek ve bankaların mütalâası alınarak, eksikler tesbit edilecektir. Ancak bundan sonra Maliye Vekâletine gelecektir. Buna böylece işaret ederim.

REİS — Efendim, encümen, Fethi Çelikbaş'ın teklifiyle 11 nci maddenin bu maddenin müzakeresi sırasında görüşülmesini talebetmiş idi. Encümen bu maddenin şimdi müzakeresini istiyor mu, yoksa daha sonra mı görüşülsün?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. SERVER SOMUNCU (Sinob) — Daha sonra...

REİS — O halde devam ediyoruz.

Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Masrafların tesbit ve taksimi

MADDE 58. — Bankalar Birliğinin masrafları, her takvim yılı başında âza bankalar arasında, ana nizamname mucibince tesbit olunacak rey adedlerine göre mütenasiben taksim edilir. Bankalar, kendilerine isabet eden masraf hisselerini her sene Şubat ayı sonuna kadar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak hususi bir hesaba yatırmakla mükelleftirler.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sermaye ve mevduatın yabancı memlekette kullanılması

MADDE 59. — Türkiye'de teşkil edilmiş ve edilecek olan bankalar, Maliye Vekâletinin tesbit ve müsaade edeceği nispeti geçmemek şartiyle, sermayelerinin bir kısmını yabancı memleketlerde kullanabilirler. Bu müsaade, her muamele için ayrı ayrı veya icabına göre her banka için, muayyen hadlere kadar umumi bir şekilde verilebilir.

Yabancı memleketlerde teşekkül edip Türkiye'de şube açmış olan bankalar, Türkiye'deki şubelerine tahsis ettikleri sermayeyi ve bütün bankalar kabul ettikleri mevduatı, Maliye Vekâletinin müsaadesini almadan yabancı memleketlerde plâsman ve tevdiat suretiyle istimal edemiyecekleri gibi, Türk borsalarında kote olmıyan yabancı esham ve tahvilâtın iktisabında ve bunlara mütaallik kredi küşadında da kullanamazlar.

Türkiye'de teşkil edilmiş bankaların yabancı memleketlerdeki şubelerine tahsis edecekleri sermaye, bu kanunun ikinci maddesinde zikredilen sermayelerinden tenzil ve bakıyesi kanunun tatbikatında Türkiye'de ödenmiş sermaye ad ve

muhtelif maddelerdeki nispetlere esas ittihaz olunur.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Bankaların murakabesinde Hükümetin salâhiyeti

MADDE 60. — Bankalar yeminli murakıplerince yapılan tetkikat neticesinde bankanın malî bünyesinin taahhütlerini karşılamıyacak derecede zaafa uğramış bulunduğunun veya bu vaziyetin tahakkuk etmek üzere olduğunun tesbiti halinde; Maliye Vekâletinin teklifi üzerine. Hükümet, Banka Kredlerini Tanzm Komitesinin de mütalâasını aldıktan sonra, muvakkat bir idare meclisi teşkil ve gerekli bilcümle tedbirleri ittihaz etmek üzere Maliye Vekiline salâhiyet verebilir.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bankalar yeminli murakıpleri

MADDE 61. — Bankalar Kanunu ile diğer kanunların bankalarla ilgili hükümlerinin tatbikatı, Maliye Vekâletine bağlı bankalar yeminli murakıp ve muavinleri tarafından murakabe edilir. Bankalar yeminli murakıpleri ile murakıp muavinlerine Ankara'da Asliye Ticaret Mahkemesi huzurunda yemin ettirilir. Murakıp ve murakıp muavinleri yemin etmedikçe re'sen murakabe vazifesi göremezler.

Yeminli murakıp muavinleri mevzuları ile ilgili kollarda yüksek tahsil yapmış namzetler arasından imtihanla seçilerek memuriyete alınırlar. En az üç sene yeminli murakıp muavinliği yaptıktan sonra ehliyet imtihanında muvaffak olanlar müşterek kararla yeminli murakıp tâyin edilirler. Dışarıdan yeminli murakıp tâyin olunamaz. Maliye müfettiş ve muavinleri ile maliye hesap uzman ve muavinlerinin, diledikleri takdirde, dereceleri ile bankalar yeminli murakıplıklerine veya muavinliklerine tâyinleri caizdir.

Bankalar yeminli murakıpleri ve murakıp muavinleri bankalar ile bankaların teşebbüs ve iştiraklerinden birinci fıkrada yazılı kanunlar hükümleri ile alâkalı görecekleri bütün malûmatı istemeye ve bunların bilcümle evrak, kayıt ve defterlerini tetkik etmeye salâhiyetli olup, bankalarla alâkalı iştirak, teşebbüs ve ortaklıklar da istenen malûmatı vermek ve evrak, kuyudat ve defterleri tetkika hazır tutmakla mükelleftirler.

Devlet daire ve teşekkülleri, Banka Kredilerini Tanzim Komitesi, Bankalar Birliği ve benzeri teşekküller ile risk santrali teşkilâtı istenecek her türlü malûmatı, mahrem dahi olsa, bankalar yeminli murakıplerine verirler.

Yeminli murakıplerin mesai tarzı bir talimatname ile tanzim edilir.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Hususi murakıp tâyini

MADDE 62. — Maliye Vekâleti :

1. Mevduat kabul yetkisi daimî veya muvakkat olarak ref'olunur.

2. 60 ncı maddede derpiş edilen Hükümet salâhiyeti, haklarında fiilen kullanılan,

3. Kanunun 66, 67 ve 71 nci maddeleri mucibince daimî veya muvakkat olarak faaliyetten meni talebi ile mahkemeye verilen,

4. Mahkeme kararı ile daimî veya muvakkat olarak faaliyetten men'ine hükmedilen,

5. Heyeti Umumiye kararı ile veya sair sebeplerle tasfiyesine karar verilen;

Bankalar nezdine bir veya mütaaddit hususi murakıp tâyin edebilir. Hususi murakıpler, nezdlerine tâyin edildikleri bankaların bilcümle muamelât ve kaynaklarını kontrol etmek, tevdiat sahiplerinin hukukunu korumak üzere alınması icabeden tedbirleri derhal banka idare meclisine, tasfiye memurlarına tavsiye ve Maliye Vekâletine arz etmek, vazifeleri ile mükelleftirler.

REİS — Maddeyi kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Devir veya birleşme

MADDE 63. — Türkiye'de faaliyette bulunan bankalardan her hangi biri, yerli veya yabancı bir banka ile birleşmek veyahut mudileri ile alacaklılarına karşı mevcut vecibeleri de dâhil olmak üzere düyunatını Türkiye'de faaliyette bulunan bir veya mütaaddit yerli veya yabancı bankaya devretmek istediği takdirde keyfiyeti yazı ile derhal Maliye Vekâletine bildirmeye mecburdur.

Maliye Vekâleti, Ticaret Vekâleti ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının da mütalâasını aldıktan sonra birleşme veya devir talebini kabule şayan gördüğü takdirde, keyfiyeti banka-

nın hissedarı, mudi, alacaklı ve borçlularına 15 gün müddetle biri Resmî Gazete olmak üzere en az iki gazete ile ilân eder.

İlân tarihinden itibaren üç ay içinde bir itiraz vâkı olmadığı veya vâkı itirazlar muhik görülmediği ve birleşme veya devir alâkalıların menfaatlerine münafi bulunmadığı takdirde; birleşme veya devir muamelelerinin icrasına Maliye Vekâletince müsaade olunur.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Tasfiye veya faaliyetin tatili

MADDE 64. — Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar muamelelerini tatil veya tasfiye etmek istedikleri takdirde, keyfiyeti gazetelerle ilân ve mevduat sahipleri ile alacaklılarına veya bu durumda sayılabilecek şahıslara ve müesseselere tebliğ ederek ellerinde bulunan bilûmum ayni ve nakdî her türlü mevduat ile emanet ve cari hesap matluplarını ve borçlarını, vâdeli olsalar bile, vâdelerini beklemeksizin iki ay zarfında iadeye ve bu müddet zarfında sahibi müracaat etmiyen ayni ve nakdî her türlü mevduat ve matlubatı Maliye Vekâleti Emrine Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına tevdie mecburdurlar. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu suretle tevdi olunan kıymetleri 10 sene müddetle her yıl başında usulüne göre ilân etmek suretiyle muhafaza eder. Bu müddetin hitamında 31 nci maddedeki esaslar dâhilinde muamele yapılır.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Tasfiye memurlarının vazifeleri

MADDE 65. — İflâsına hükmedilen bankalar ile tasfiyesine karar verilen veya mahkemece kapatılmasına hükmedilen bankaların muamelâtını tasfiye etmek üzere İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine tevfikan teşkil edilen İflâs İdaresi veya tâyin olunan tasfiye memurları, tasfiye safahatı hakkında Maliye Vekâletine her ay sonunda rapor vermekle mükelleftirler.

Maliye Vekâleti, bankalar yeminli murakıpleri vasıtasiyle iflâs idaresinin ve tasfiye memurlarının bu kanunun tatbikatı ile ilgili muamelâtını tetkik ettirmek salâhiyetini haizdir.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

X - Cezai hükümler

MADDE 66. — Bu kanunun 7 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 8 nci maddesinin birinci fıkrası mucibince mezuniyet istihsal etmeden veya 13 ncü maddede yazılı müsaadeyi almadan bankacılık muameleleri ile iştigale veya mevduat kabulüne başlıyan veya 24 ncü madde hükmüne aykırı olarak mevduat kabul eden hükmi şahısların işlerini fiilen idare eden vazifeli ve alâkalı idare meclisi reis ve âzaları veya umum müdür, umum müdür muavinleri veya müdürleri 5 000 liradan 25 000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilmekle beraber 6 aydan bir seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

24 ncü madde hükmüne aykırı hareket eden hakiki şahıslar da bu madde hükmüne tâbidirler.

Ayrıca, Maliye Vekâletinin talebi üzerine bu müessese ve teşekküllerin muvakkat veya daimî olarak faaliyetten men'ine mahkemece karar verilebilir.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 67. — Maliye Vekâletinden müsaade istihsal ettikten sonra bu kanunun 6 ncı maddesi ile 8 nci maddenin son fıkralarında yazılı hususlardan her hangi birine aykırı durumları tesbit edilen bankalar, Maliye Vekâletince kendilerine yapılacak tebligat tarihinden itibaren 6 ay içinde bu durumlarını ıslah etmedikleri takdirde, bankaların veya şubelerinin muvakkat veya daimî olarak faaliyetten men'ine mahkemece karar verilebilir.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 68. — Kanunun 10, 14, 17, 18, 19, 21, 23, 26, 30, 31, 34, 37, 41, 42, 44, 45, 46, 51, 52, 54, 55, 56, 59, 61 ve 65 nci mddeleri ile 15 nci maddesinin son fıkrasında yazılı mükellefiyet ve mecburiyetleri yerine getirmiyen veya bu mükellefiyet ve mecburiyetlere riayet etmiyen veya bankalar yeminli murakıpleri ile 62 nci maddede yazılı hususi murakıplerin vazifelerini ifalarına mümanaat eden bankaların, vazife ve alâkalarına göre, İdare Meclisi Reisi veya âzaları veya murakıpler veya umum müdür veya umum müdür muavinleri veya idareci

veya memurları veya tasfiye memurları 1 000 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 69. — Kanunun 28, 33, 35 ve 36 ncı maddelerinde yazılı hükümlere ve hadlere riayet etmiyen bankalar, Maliye Vekâletince kendilerine yapılacak tebligata bir aydan az olmamak üzere bildirilecek müddetler içinde bu durumlarını ıslah etmedikleri takdirde, bankaların, vazife ve alâkalarına göre, İdare Meclisi Reisi veya âzaları veya umum müdür veya umum müdür muavinleri veya memurları 10 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm edilirler.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 70. — Kanunun 32, 38, 39, 40, 47, 48, 49, 50, 63 ve 64 ncü maddelerinde yazılı hükümlere riayet etmiyen bankaların ve 50 nci maddenin 3 ncü fıkrası hükmüne aykırı hareket eden iştirakleri ve iştiraklerinin şerik olduğu müesseselerin işlerini fiilen idare eden vazifeli ve alâkalı İdare Meclisi Reis ve âzaları ile umum müdür, umum müdür muavinleri ve müdürleri 5 000 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezası ile birlikte 6 aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Şu kadar ki; yukarda yazılı maddelerin hükümlerine muhalefet bankaya veya iştirak müesseselerine veya alâkalı şahıslara menfaat teminini hedef tuttuğu veya bu nevi hareketler neticesinde fiilen böyle bir menfaat temin edilmiş olduğu takdirde, ağır para cezası 10 000 liradan az olmamak üzere bu menfaatlerin 5 misli olarak hükmedilir.

Bankaların, kanununun 49 ve 50 nci maddeleri hükümlerine muhalif olarak iktisabettikleri menkul ve gayrimenkul malların mahkûmiyet hükmü ile birlikte satılarak tasfiyelerine karar verilir.

Satış ve tasfiye İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine tevfikan adliye icra memurları tarafından yapılır. Satış bedelinden satış ve tasfiye masrafları tenzil edilerek artanı bankaya verilir.

Yukardaki fıkra gereğince satış bedelinden tenzil olunacak masraflar evvelemirde Maliye Vekâleti bütçesinin mahkeme harcları tertibinden avans suretiyle ödenir.

REİS — Efendim, 38 nci madde encümendedir. O itibarla bu maddenin müzakeresini 38 nci maddenin gelmesine tâlik ediyorum.

MADDE 71. — 68, 69 ve 70 nci maddelerde yazılı cezayı müstelzim fiil ve hareketler, alâkalı bankanın emin bir şekilde çalışmasını haleldar edecek mahiyette bulunduğu takdirde, mezkûr maddelerde yazılı cezalara ilâveten, Maliye Vekâletinin talebi üzerine bu gibi bankaların daimî ve muvakkat olarak faaliyetten men'ine mahkemece karar verilir.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 72. — 57 ve 58 nci maddelerde yazılı mükellefiyetlere riayet etmiyen bankalara tatbik olunacak para cezaları Bankalar Birliği Umumi Heyetince tesbit ve karara bağlanır. Ancak, bu para cezaları on bin lirayı geçemez.

Para cezaları Birliğin yazacağı müzekkere üzerine Adliye İcra Dairesince tahsil ve Birliğe gelir kaydolunur.

Salâhiyetli icra dairesi, Birliğin merkezinin bulunduğu mahal icra dairesidir.

Birliğin yazacağı bu müzekkereler İcra ve İflâs Kanununun muaddel 68 nci maddesinde gösterilen vesikalardan maduttur.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Hakikate aykırı vesaik tanzimi

MADDE 73. — Maliye ve Ticaret Vekâletleri ile T. C. Merkez Bankasına verilen hesap hulâsalarında, veya neşir ve ilân olunan bilânçolarda yapılan sahte beyanlardan dolayı bu vesikaları imza edenler 6 aydan 5 seneye kadar hapis ve 10 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm edilirler.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sırların ifşası

MADDE 74. — Sıfat ve vazifeleri dolayısiyle vâkıf oldukları, bankaya veya bankanın müşterilerine ait sırları salâhiyetli mercilerden gayrısına ifşa eden banka mensupları ile sair vazifeliler, bir aydan bir seneye kadar hapis cezası ve 500 liradan 2 000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler.

Yukardaki fıkrada yazılı kimseler bu sırları kendileri veya başkaları için menfaat temini maksadiyle ifşa ederlerse 6 aydan 2 seneye kadar hapis ve 1 000 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılmakla beraber, ayrıca, daimî veya muvakkat olarak bankalarda istihdamdan menedilmelerine veya memuriyetten mahrumiyetlerine de hükmolunur.

Bu madde hükmü banka mensupları ile sair vazifelilerin işlerinden ayrılmaları halinde de ayrıldıkları tarihten itibaren üç sene müddetle tatbik olunur.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bankalar yeminli murakıplerinin mesuliyetleri

MADDE 75. — Vazifeleri dolayısiyle vâkıf oldukları sırları salâhiyetli mercilerden gayrısına ifşa eden bankalar yeminli murakıpleri ve muavinleri 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezasına ve 2 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm edilirler.

Yukardaki fıkrada yazılı kimseler bu sırları kendileri veya başkaları için menfaat temini maksadiyle ifşa ederlerse, 1 seneden 3 seneye kadar hapis cezasına ve 5 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm edilmekle beraber, ayrıca daimî veya muvakkat olarak memuriyetten mahrumiyetlerine ve bankalarda istihdamdan menedilmelerine de hükmolunur.

Bu madde hükmü yukarda yazılı kimselerin vazifelerinden ayrılmaları halinde de ayrıldıkları tarihten itibaren üç sene müddetle tatbik olunur.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Asılsız neşriyat ve haber yayma

MADDE 76. — Bir bankanın itibarını kırabilecek veya şöhretine veya servetine zarar verebilecek bir hususu isnadeden veya bu yolda asılsız haber yayanlar üç aydan iki seneye kadar hapis, 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler.

Bu fiilin, Basın Kanununda yazılı neşir vasıtalarından biri ile veya radyo ile işlenmesi veya nakledilmesi halinde 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 1 000 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

REİS — Madde hakkında bir mütalâa var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Umumi hükümlerin mahfuziyeti

MADDE 77. — Bankaların veya mesul şahıslarının bu kanunda suç teşkil eden hareket ve fiilleri başka kanunlara göre de cezayı müstelzim bulunduğu ahvalde haklarında en ağır cezayı ihtiva eden kanun maddesi tatbik olunur.

REİS — Madde hakkında bir mütalâa var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

İflâsın mesulleri

MADDE 78. — Bir bankanın iflâsı halinde o bankanın idare meclisi, idare komitesi reisi ve âzaları ile umum müdür, muavinleri, müdür ve imzaları bankayı ilzam eden memurlarının bu kanuna aykırı hareketleri iflâsa sebebolmuş ise Maliye Vekâletinin talebi üzerine gerekirse bunların şahsan iflâslarına mahkemece karar verilebilir, ve haklarında İcra ve İflâs Kanununun 5, 6 ve 7 nci bapları hükümleri tatbik olunur.

REİS — Madde hakkında bir mütalâa var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin mahfuziyeti

MADDE 79. — Türk Ticaret Kanununun mesuliyeti mutazammın hükümleri mahfuzdur.

REİS — Madde hakkında bir mütalâa var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Vazifeli merci

MADDE 80. — Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı takibat icrası, Maliye Vekâleti tarafından Cumhuriyet Müddeiumumiliğine müzekkere yazılmasına bağlıdır. Bu müzekkere ile Maliye Vekâleti aynı zamanda müdahil sıfatını iktisabeder.

Cumhuriyet Müddeiumumileri takibata mahal olmadığına karar verirlerse, Maliye Vekâleti, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre kendisine tebliğ edilecek bu kararlara karşı itiraza salâhiyetlidir.

74 ve 76 ncı maddelerde yazılı suçlardan dolayı alâkalı bankaların dâva açma hakkı mahfuzdur.

Bu kanunda yazılı suçlar Asliye Ceza Mahkemelerinde 3005 sayılı Kanun hükümlerine göre rüyet olunur. Mahkeme hükmünden evvel

de bu kanunda yazılı muvakkat veya daimî olarak faaliyetten meni kararı verebilir.

REİS — Madde hakkında bir mütalâa var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Para cezalarının tahsili

MADDE 81. — Bu kanunda zikredilen para cezalarından hükmi şahısların mesuliyeti Türk Ticaret Kanununun 65 nci maddesine göre tâyin olunur.

Para cezaları hükmi şahıslardan Âmme alacaklarının tahsil usulü hakkındaki kanun hükümleri mucibince tahsil edilir.

REİS — Madde hakkında bir mütalâa var mı? Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 82. — Türkiye Sınai Kalkınma Bankası tevdiat kabul etmediği müddetçe bu kanun hükümlerine tâbi tutulmaz.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Mülga hükümler

MADDE 83. — a) 2999 sayılı Bankalar Kanunu ek ve tadilleri ile,

b) 5072 sayılı Kanunla değiştirilen 4060 sayılı Kanunun bankalarla ortaklıklara mütaallik hükümlerinin tasarruf sandıkları hakkındaki 1711 sayılı Kanun ve ecnebi şirketler hakkındaki 30 Teşrinisani 1330 tarih ve 49 sayılı Muvakkat Kanun ile 10 Ağustos 1331 tarihli zeylinin bu kanuna muhalif olan hükümleri meriyetten kaldırılmıştır.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Bir sual soracağım.

REİS — Buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Efendim bu kanuna muhalif olan hükümler nedir, acaba?

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) Efendim; yabancı anonim şirketlere ait kanunun bankalara taallûk eden hükümleri, bu kanuna alındığı için onlar elbetteki mülgadır.

REİS — Mesele tavazzuh etmiştir. 83 ncü maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bankalar yeminli murakıpliği teşkilâtı

MADDE 84. — 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Maliye Vekâletine ait kısmından ilişik (1) sayılı cetvelde gösterilen kadrolar kaldırılmış ve bunun yerine ilişik (2) sayılı cetvelde yazılı kadrolar konulmuştur.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir

Efendim, muvakkat maddelere sıra gelmiştir. Encümene verilmiş birkaç madde vardır, henüz gelmemiştir, onların gelmesine talikan 23 Haziran 1958 Pazertesi günü toplanılmak üzere İnikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati: 18,34

B — TAHRİRÎ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — Tokad Mebusu Mustafa Lâtifoğlu'nun, Tokad vilâyetinde çayın serbest olarak satışının mümkün olup olmadığına dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın, tahrirî cevabı (7/167)

21 . V . 1958

Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorumun Gümrük ve İnhisarlar Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletini saygılarımla rica ederim.

Tokad Milletvekili
Mustafa Lâtifoğlu

Birçok vilâyetlerde serbest satışı yapıldığı ve bol miktarda bulundurulduğu halde yıllardan beri Tokad vilâyeti ve kazalarında ihtiyaca kâfi gelmiyen ve bazan hane başına ayda 50 gram gibi pek az miktarda çay verilmektedir, bu darlığın önlenmesi için vilâyetimiz çevresine

çay tahsisatının bir miktar ilâvesiyle diğer yerlerdeki gibi serbest satışının temini mümkün değil midir?

T. C.
Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti 19 . VI . 1958
Tetkik ve Murakabe Heyeti
Reisliği
Sayı : 1845

Özü : Tokad Mebusu Mustafa Lâtifoğlu'nun tahrirî sual takriri hakkında

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine
Umumi Kâtiplik: (Kanunlar Müdürlüğü)

22 . V . 1958 tarih ve 7-167-1328/5005 sayılı yazılarınıza karşılıktır :

1. Yurdun çay ihtiyacı yüksek malûmları bulunduğu üzere bir taraftan Rize bölgesinden istihsal edilen diğer taraftan hariçten getirilen çaylarla karşılanmaktadır.

Memleketimizde çay satışları son 10 sene içinde, 1 063 000 kiloden, 5 591 000 kiloya yükselmiştir. İçinde bulunduğumuz 1958 malî yılında bütçe ile tahmin edilen 6 000 000 kiloya mukabil çay satışlarımızın 7 500 000 kiloyu bulacağı umulmaktadır.

İstihlâkin bu inkişafına mukabil istihsalimizde de tezayüt vardır.

Malûmları olduğu gibi memleketimizde çay, Rize ve havalisinden temin olunmaktadır.

Elde ettiğimiz kuru çay miktarı son 10 sene içinde 93 067 kilodan 2 400 000 kiloya yükselmiştir. Bu sene 3 500 000 kilo kuru çay elde edileceği hesaplanmıştır.

Rakamlar istihsalimizin de süratli bir tempoyla inkişaf ettiğini göstermektedir.

Ancak, istihsal miktarı biraz evvel arz ettiğim gibi istihlâk ihtiyacını karşılamaktan henüz uzaktır.

Bu itibarla memleket ihtiyacını karşılıyabilmek için hariçten çay getirtmekteyiz. Çayın memlekette bir gıda maddesi olarak kullanıldığını nazarı itibara alan Hükümet bu ithalâtımızı aksatmamak için 1957 senesi başında ayda 150 000 isterlin çay mubayaasına tahsis etmiş ve Nisan 1957 den itibaren de bu miktarı ayda 195 000 isterline çıkarmıştır. Tahsis edilen bu miktar dövizle ayda 350 ton çayın muntazaman memlekete ithali tahtı temine alınmıştır.

Rize'den istihsal olunan ve hariçten memlekete getirilen bu çaylar İnhisarlar İdaresi tarafından vilâyetlerin evvelden beri sattıkları miktarlara göre kontenjanlara bağlanmıştır. Çay sevkiyatı bu kontenjanlar nazara alınarak yapılmaktadır.

Elde normal ihtiyaca kifayet edecek miktarda çay mevcut ve sevkiyat da arz edilen kontenjan esası üzerinden yapılmakta iken 1955 senesinde memlekette yaratılan bir darlık havası sebebiyle bir kısım vatandaşlar yersiz telâşa düşerek fazla mubayaa gayretine düşmüşler, bunun neticesi olarak bir kısım vatandaşlar çaysız kalmışlardır. Diğer vatandaşlar aleyhine haksız stoklar yapanların bu durumuna mâni olmak maksadiyle vekâletimizce 4 . VII . 1955 te valilere bir tamim yapılarak vilâyetlere gönderilen çayların hakiki ihtiyaç sahiplerinin eline geçmesi için çay tevziatında münasip görecekleri tedbirleri almaları valilerden rica edilmişti. Vilâyetlerde mahallî şartlara göre alınan bu tedbirler neticesindedir ki hakiki ihtiyaç sahipleri aleyhine bir stok yapma vaziyeti önlenmiş bulunmaktadır. Mahallî mülkiye âmirlerinin aldığı bu tedbirlere vekâletimizce müdahale edilmemekte ve müdahale edilmesi de doğru görülmemektedir.

2. Yukarıda arz olunduğu üzere bu sene Rize bölgesinde çay istihsalinin artması ile diğer vilâyetler meyanında Tokad İnhisarlar Başmüdürlüğü çevresinin aylık çay kontenjanı da Haziran 1958 den itibaren 5 060 kilodan 7 000 kiloya çıkarılmış bulunmaktadır.

Saygılarımla arz ederim.

Gümrük ve İnhisarlar Vekili
H. Hüsman

2. — Ankara Mebusu Recap Dengin'n, Nevşehir avukatlarından Dilâver Özay imzalı bir şikâyet telgrafının gelip gelmediğine dair sualine Ticaret Vekili Abdullah Aker'in tahrirî cevabı (7/207)

9 . VI . 1958

T. B. M. M. Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorumun Sayın Ticaret Vekili tarafından tahrirî olarak cevaplandırılması hususunda müzaheretlerinizi saygı ile arz ve rica ederim.

Ankara Mebusu
Recep Dengin

6 . II . 1957 tarihinde vekâletinize Nevşehir vilâyeti avukatlarından Dilâver Özey imzalı bir şikâyet telgrafı gelmiş midir. Gelmiş ise muhtevası nedir? Ve vekâletçe ne gibi bir işleme tâbi tutulmuştur?

T. C.
Ticaret Vekâleti
Hususi Kalem Müdürlüğü 19 . VI . 1958
Özel: 1/529

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Kanunlar Müdürlüğü ifadeli 12 . VI . 1958 tarihli ve 7 - 207/1511 - 5784 sayılı yazıya cevaptır.

Etibank tarafından Ürgüp ilcesinin Ortahisar köyü elektrik işlerinde kullanılmak üzere Nevşehir Valiliği emrine tahsis edilen bakırların, usulsüz ve yolsuz olarak Kayserili tüccar Halil Çıngıllı'ya devredildiğine dair Nevşehir Avukatlarından Dilâver Özay imzalı ve 6 . II . 1957 tarihli şikâyet telgrafı vekâletimize vurudetmiş ise de; ilgisi hasebiyle 2 . II . 1957 gün ve 59 - 100/461 sayılı yazımızla İşletmeler Vekâletine intikal ettirilmiştir.

Bu hususta ayrıca mumaileyhe de aynı gün ve sayılı yazımızla bilgi verildiğini saygı ile arz ederim.

Ticaret Vekili
A. Aker

3. — Sivas Mebusu Ahmet Yılmaz'ın, Şarkışla'nın Yapaltun köyündeki küçük sulama bendinin ne zaman ikmal edileceğine dair, sualine Ziraat Vekili Nedim Ökmen'in, tahrirî cevabı (7/196)

3 . VI . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorumun sayın Ziraat Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerini saygılarımla rica ederim.

Sivas Milletvekili
Ahmet Yılmaz

Altı seneden beri sürüncemede kalan Şarkışla'nın merkez Yapaltun köyünün küçük sulama bendi işinin ikmali hususunda ne düşünülmektedir? Ne zaman bitirilecektir?.

T. C.
Ziraat Vekâleti 20 . VI . 1958
Hususi
1084/45853

T. B. M. Meclisi Yüksek Riyasetine

6 . VI . 1958 tarih ve 196 - 7/5419 - 1443 sayılı yazıları karşılığıdır :

Şarkışla'nın Yapaltun köyündeki küçük sulama bendinin ne zaman ikmal edileceğine dair Sivas Mebusu Ahmet Yılmaz'ın tahrirî sual takririne verilen cevabi yazı leffen sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Ziraat Vekili
N. Ökmen

Sivas Mebusu Sayın Ahmet Yılmaz'ın, Şarkışla - Yapaltun köyü sulama bendi mevzuundaki sual takriri hakkında not :

1. Sivas - Şarkışla - Yapaltun köyü sulama bendine ait proje Sivas Teknik Ziraat Müdürlüğünce hazırlanarak 4 . VII . 1957 tarihinde Ziraat Vekâletine intikal ettirilmiştir.

2. Mevzu, küçük su ve kurutma işleri 1958 yılı inşaat programına alınmıştır.

3. Ancak, projeleme bakımından eksik ve kifayetsiz olan hususların mahallinde tetkiki ile icabeden ölçülerin alınması için merkezden bir eleman tefrik edilmiştir.

4. Projenin ikmalini mütaakıp 6200 sayılı Kanun gereğince Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünce tasdik ettirildikten sonra inşaatın yapılması için keşif bedeli mahalline gönderilecek ve senesi içinde bitirilmesine çalışılacaktır.

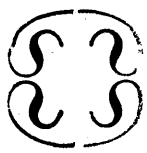

T. B. M. M. Matbaası